

SALA DE
LECTURA

DEVA 0

2
LUCEAFARUL

Apare cu sprijinul Primăriei sectorului 2 București, primar Neculai Onțanu

Luceafărul

de dimineață

Săptămânal de cultură al Uniunii Scriitorilor din România

Nr. 41 (913), Miercuri, 2 decembrie 2009, 16 pagini. Preț: 3 lei

MIHAELA SCHIOPU

MARIUS TUPAN:

Amorsări 3

ALEXANDRU GEORGE:

**Am tradus,
traducem,
vom mai traduce?**

DAN CRISTEA:

**Un mic roman
de iubire, exotic
și aventuros**

GELU NEGREA:

O carte. Un gând

CĂLIN STĂNCULESCU:

**Omagiu regizorului
Iulian Mișu**

BOGDAN GHIU:

**Reactivarea
ficțiunilor
fondatoare
ale democrației**

HORIA GÂRBEA:

Cărțile săptămânii

CONSTANTIN STAN:

Calea Victoriei

DINTRE SUTE DE CATARGE:

Vasile Sălișteanu

În numărul viitor:

Interviu cu Norman MANEA

5

Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor

Noul Comitet Director al Uniunii Scriitorilor din România are următoarea componență:

Nicolae Manolescu,
Varujan Vosganian,
Gabriel Chifu,
Irina Horea,
Cassian Maria Spiridon,
Doina Cetea,
Mircea Mihăieș,
Leo Butnaru,
Alexandru Dobrescu,
Nicolae Prelipceanu,
Horia Gârbea,
Istvan Szilagy,
Nicolae Oprea
Dumitru Chioaru

Juriile pentru decernarea premiilorUSR

Consiliul USR întrunit în ședința din 24 noiembrie 2004 a ales prin vot secret Juriile USR pentru anul în curs, premii ce vor fi decernate în anul 2010.

JURIUL PENTRU NOMINALIZĂRI

Paul Aretzu
Dan Cristea
Horia Gârbea
Mircea Ghițulescu
Vasile Spiridon

JURIUL PENTRU DECERNAREA PREMIILOR

Al. Cistelean
Cornel Ungureanu
Mircea A. Diaconu
Adrian Popescu
Nicolae Oprea

Icoane românești în inima Romei

Recent, în Biserica Santa Maria del Popolo, situată în inima Romei, a avut loc ceremonia de inaugurare a celei de a 34-a ediții a expoziției internaționale "100 Presepi", în prezența Cardinalului Angelo Comastri, Vicar General al Papei Benedict al XVI-lea pentru Cetatea Vaticanului și a primarului Romei, Gianni Alemanno.

Organizarea expoziției a fost asigurată, ca de obicei, de "Rivista delle Nazioni", sub înaltul patronaj al Președintelui Italiei, al Conferinței

episcopale italiene precum și al altor autorități din Cetatea Eternă.

"Presepi" sunt reprezentările plastice ale Nașterii Domnului, o veche tradiție (din secolul XIII) în spațiul creștin occidental.

Pentru prima dată este ilustrat și spațiul creștin răsăritean. Accademia di Romania, singura instituție de cultură dintr-o țară de tradiție ortodoxă invitată să participe la organizarea expoziției, a pus la dispoziție 11 icoane cu tema Nativității, pe care le-a selectat din colecții private din

Roma (Ștefan Ionescu, Constantin Udrioi și Gheorghe Carageani). Sunt icoane pe lemn și sticlă, din Moldova, Transilvania, Rusia și Ucraina, din secolele XVIII – XX, cărora li s-a acordat o poziție privilegiată în ansamblul expoziției. Prezența instituției românești este subliniată de Mariacarla Menaglia, directoarea publicației "Rivista delle Nazioni", în introducerea la catalogul expoziției, catalog care reproduce, de altfel, icoanele pe primele sale pagini.

REVISTA REVISTELOR

Cum stați cu banii?

APOSTROF
revistă a uniunii scriitorilor

Sub acest titlu citim în numărul 10/2009 al revistei **Apostrof** răspunsuri la o interesantă și nu tocmai obișnuită anchetă în contextul nostru de viață literară. Întrebarea din subtitlul la anchetă face ca lucrurile să devină și mai directe: „Ce urmări are asupra situației dvs. financiare, și deci asupra standardului dvs. de viață, faptul că ați scris și scrieți cărți și colaborați la reviste?”

Cum remarcă unul dintre respondenți, Adrian Alui Gheorghe, lucrurile s-ar putea rezuma într-un fel la relația „dintre scris și bani”, care, în ce-i privește pe scriitorii români, potrivit poetului moldovean, este „una extrem de slabă”. Scrie, cu obidă, poetul: „scriitorul român de azi aș spune că e un salahor care lucrează fără plată la o construcție care nu are niciun plan arhitectural”. Pentru Ana Blandiana, care mărturisește că prin '92, „ne făceam cumpărăturile zilnice schimbând coroane norvegiene, pentru că îmi apăruseră în Norvegia două cărți și erau singurii noștri bani din perioada respectivă”, obsesia cu împrumutarea timpului e atât de presantă, „încât aproape nu observ că nu am destui bani”. Pentru Iulian Boldea, profesia de scriitor e „total nerentabilă”, o

profesie „ce nu îți poate asigura traiul cotidian, dar pe care, odată ce-ai deprins-o, nu o mai poți abandona”. Paul Aretzu consideră că trăim o vreme „când nu bunăstarea, ci morala e în cumpănă”. Pentru Horia Gârbea, faptul că scriu „îmi aduce ceva la declarația de impunere”. Radu Pavel Gheo caută un răspuns sincer care, în esență, ar fi sunat cam așa: „faptul că public cărți și colaborez la revistele de cultură îmi asigură pâinea cea de toate zilele”. Pentru Ovidiu Pecican, care e „singurul producător de venituri din familie”, există și ceva optimism, proiectat în viitor, când „sombra va ceda, de la o vreme, în fața unei dimensiuni mai solare a existenței noastre”. Răspunsuri mai diversificate, mai sofisticate, mai trecute prin experiențe personale produc și Romulus Rusan, și Irina Petraș („Foamea și lipsa”) sau Letiția Ilea. Expeditiv ca de obicei, Florin Iaru rezumă cu umor, și pentru el, dar și pentru mulți alții, răspunsul la întrebarea anchetei formulată de Marta Petreu: „Prost, ma chere. Și cu asta am spus totul!”

În cel mai recent număr al săptămânalului editat de Fundația Culturală Română, acad. Eugen Simion procedeză la o mică răfuială cu colegul său de Academie, criticul Nicolae Manolescu apropo de unele rezerve formulate de cel din urmă în legătură cu controversata editare de către cel dintâi a manuscriselor eminesciene. Nu discutăm cât de îndreptățite sunt ambele puncte de vedere. Ceea ce ni pare cu totul deplasat este faptul că domnul Eugen Simion găsește să se războiască aprig cu Nicolae Manolescu exact în zilele care marcau împlinirea de către autorul **Istoriei critice a literaturii române** a frumoase vârste de 70 de ani.

Să înțelegem că așa arată, în viața academico-eugensimionescă urările ce se formulează, de regulă, cu astfel de prilejuri?

Calendar

02.12.1948 - Dan Bogdan
03.12.1948 - Mara Nicoară
05.12.1938 - Paul Drumaru
05.12.1965 - Vasile Baghiu

05.12.1950 - Doina Lincu Filofteia
07.12.1955 - Gabriela Cretan
08.12.1928 - Toma George Maiorescu

Luceafărul

de dimineață

Revistă de cultură
a Uniunii Scriitorilor din România
Editor: Asociația
LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ

Apare cu sprijinul

Str. Dimbovita nr. 59-61

Telefon: 0372.118.300

Fax: 0372.118.330

Director: DAN CRISTEA
Responsabil de redacție: GELU NEGREA

Redacția:
HORIA GÂRBEA
BOGDAN GHIU
SORIN LAVRIC
IOLANDA MALAMEN

STELIAN TĂBĂRAS

Colegiu editorial:
RADU F. ALEXANDRU
GABRIEL CHIFU
LIVIUȘ CIOCĂRLIE
TRAIAN T. COȘOVEI
MIHAI ȘORA
CORNEL UNGUREANU

Art director: GELU IORDACHE
Administrație, difuzare: EUGEN CRIȘAN

Tipărit la CROMOMAN

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ
este membră a Asociației Revistelor,
Imprimeriilor și Editorilor Literare (A.R.I.E.L.)

Adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1
Tel: (021)-312.96.93; Tel./Fax: (021)-212.79.83

e-mail: luceafaruldedimineata@gmail.com

www.revistaluceafarul.ro

Banca Română de Dezvoltare -
Sucursala Victoria, București
Cont Lei: RO29BRDE445SV36784884450
Cont Euro: RO25BRDE445SV36784964450

ISSN 2065-7536

Autorii care doresc să fie recenzați în paginile LUCEAFĂRULUI DE DIMINEAȚĂ sunt rugați să expedieze cărțile pe adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1

IMPORTANT! Colaboratorii ne pot trimite materiale doar în format electronic și culese cu semne diacritice!

Reguli generale de corespondență cu redacția:

Manuscrisele nesolicitate și nepublicate nu se înapoiază. Textele trimise către rubrica Poșta redacției vor purta pe plic mențiunea respectivă.

DIFUZARE

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ poate fi găsită la librăria de la Muzeul Literaturii.

De asemenea, se pot face abonamente prin Poșta Română; număr de catalog: 19379

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu răspunde pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ promovează diversitatea de opinii, iar responsabilitatea afirmațiilor cuprinse în paginile sale aparține autorilor articolelor.

Poezie sudată fără mască

FELIX NICOLAU

Există acea categorie a scriitorilor risipiți pe siturile literare și pe care toată lumea îi așteaptă să debuteze în volum. Faptul că ei sunt mai exigenți cu propria lor creație sau că au mai mult ghinion în relația cu editurile nu înseamnă că cei ce publică în draci ar fi cu ceva mai buni.

Ilieș Gorzo tocmai a ieșit din această categorie. Și așa cum poezia lui e altfel decât a confracților, așa și debutul lui e unul cu flamă. Când vezi masivitatea elastică a **Cărții sudate** și când auzi că înăuntru textul își împarte spațiul cu gravura, îți vine s-o pipăi, s-o miroși, să tragi de ea, s-o frângi pe genunchi, ca să vezi ce e ascuns acolo. Asta pentru că este vorba despre o carte-obiect, lucrată cu migală de poet și fratele său, artistul plastic Dumitru Gorzo. Ediție limitată, 100 de exemplare. Un obiect de artă mai mult lung decât gros, realizat din pâslă sintetică tratată special și prinsă în trei șaibe solide sudate. Cartea sudată, cum zice chiar autorul textier, este o carte asudată. La ea s-a muncit imens. În consecință, nu poate fi citită decât cu flexul. Dacă o carte nouă, cu paginile încă lipite, are nevoie să fie dezvirginată cu un coupe-papier, aici este trebuință de un flex. Carte bărbătească, zăvornică în tăcerea ei, înnebunindu-te de ciudă. În care nu merită să pătrundă decât cei cu mintea tăioasă ca un flex.

Întins cât o jumătate de masă, volumul, paradoxal, închide în el poeme condensate, luete la ciocan până când au devenit capsule pocnind de inteligență și aluzii comice. Mulți au fost cei care au căzut în capcana de a considera poemele lui Gorzo bufonerie, parodii, deci refracții ale unor scrieri aparținând altor autori. Poetul, deși mereu pus pe șotii și lansator de sentințe trăsnete în grai moroșan, nu e un talent în stare brută. Țeasta lui de omuleț Gopo e doldora de filozofie clasică, modernă și post-modernă. Nu e de joacă! Omul te pune la pământ într-o discuție cât ai clipi din ochi. Arta lui nu e nici *stand-up poetry*, nici *lim-erick*, chiar dacă dă senzația.

În tăcerea lui hătră, Gorzo vede lumea altfel decât ceilalți literați. Dacă Șerban Foarță scapără efecte manieriste din cuvinte sucite și răsucite, dacă Emil Brumaru amestecă galeș porcărele cu tandrețuri și trufandale, dacă Gabriel H. Decuble ia în răspăr metehnele românești în scenarii poetice bufă, poetul-sudor taie umorul în felii scurte, geometrice și le pune pe un platou hermeneutic. Mai sus-pomeniții scriitori, care i-ar putea părea rude îndepărtate, mustesc și ei de coniac livresc. Celulita culturală se adună în cercuri pe trupul ager al minții lor. De Gorzo, însă, se prinde mai greu, pentru că el nu se dedă la jocul infinit cu vocabule sau cu idei luate în răspăr. La el e mai simplu – punct ochit, punct lovit.

Că ia în târbacă fetișurile literaților e clar. Nici un critic-avocat nu-l poate scuipa de așa ceva. Circumstanța atenuantă este mereu activă autoironie: „o metaforă / se bagă în sufletul meu / și-l lărgește / ca pe-o șoșetă folosită de yeti / mă simt emasculat / eviscerat / sfârșit” (**poezia. full-contact**). Sufletul făcut șoșetă lăbărțată de către metaforă are spaime post-cărtăresciene: „*phluturile este rău, urât, incomplet / phluturile vrea să mă*

sperie, atingă, să nu mai fiu” (*phluturophobia*). Indiferent că sare la gâtul obsesiei fluturătoare a lui Cărtărescu sau nu, Gorzo niciodată nu învârte doar cubul Rubik al cuvintelor. Nu urmărește simple efecte de acrobație lexicală. Întotdeauna este o intenție critică în subtext, dacă nu mai multe. De asta, la recitare, texturile, cum ar zice Luca Pițu, par un soi de epigrame spumoase și nimic mai mult. Ca un adevărat yoghin, poetul se cade să-și arate puterile numai în fața celor cu atenție sporită. La lectură, poezia devine poem-obiect.

Asocierile sunt năucitoare, buclucașe. Exact ca în unele lucrări ale lui Dumitru Gorzo: Catedrala de slănină, Câinele porc, Cap cu steaguri etc. Cum ajung drogurile pe mâna hibridilor folclorici e de neînțeles: „*jumătate de inger blond / călare pe / jumătate de mistreț cu un coi de argint / întinse cu jumătate de gură garoul ce / îi scapă din jumătate de mână și / îl plesni peste jumătate de față / de îi săriră jumătate din penel / pardon, un sfer*” (*mă de ce te droghezi droghezi*). Cratima se-mburdă, devine underscore ca în adresele de mail. Finalul e abrupt, „*pardonul*” sparge rama poveștii, iar titlul e încărcat de ecou. De la basm, mintea îmi sare vrând-nevrând la Vicontele tăiat în două al lui Italo Calvino. Chiar și textele foarte transparente, peste care ești tentat să treci în galop, au o răsucire inteligentă înspre sfârșit. Bunăoară, o elegie despre o scriere extrem de mișcătoare, capabilă „*să înmoaie inimile / celor mai aspri editori*”, în așa hal încât „*să uite pentru moment / de toate problemele lor / și să se gândească numai la ale mele*”.

Seriozitatea lui Gorzo în bășcălie este inimitabilă. Versatil, se îndepărtează de el însuși, mimează stiluri și maniere, apoi revine impecabil la felul lui de zicere. Poate scrie „în genul” oricui, demască clișee și mecanisme poetice asamblate „pe vapor”. Întrebarea este – îl poate cineva imita pe el? Pe acel Gorzo din momentele lui de grație, când nu apelează la poante facile, când este extrem de precis în construcția miniscenariilor satirice? Și nu doar satirice, ci abordând lumea din unghiuri nebănuite, așa cum numai cineva care încă nu a ieșit din leud o poate face.

Ironia și autoironia sunt, în cele din urmă, forme ale pudorii, ale dreptei măsurii. Nu te iei prea tare în serios, nu ți se pare că ești buricul târgului, ți-e jenă să iei poze grave și să declami

tragedii care îți scot nume de autor sensibil, adâncit. Ironia ca bun-simț. Un bun-simț demitizator, în sensul de demistificare. Lucrurile așa-zis importante sunt văzute anapoda. Așa se ajunge la esențe, și viața îți apare în toată piticimea ei omenească, prea omenească. Nu e poezia **romanian song** o pastilă care face cât un tom despre psihologia poporului român? „*știți, în legătură cu / nu s-a / dar o să / uite, haideți să / de fapt / dacă va / s-ar putea ca / însă / deși / mda*”. Și nu este oare budistă poetică exact datorită inteligenței corozive puse în joc? Nu e mai cinstit așa, decât să tuni și să fulgeri cu mâna pe inimă și ochii bulbucați înspre ceruri? – „*în pădurea cernica / de la mănăstirea cernica / fânțarii nu sug sângele / nici al omului, nici al animalului / ci se hrănesc numai cu seva plantelor / pe baza articolului nr. 13 din legea cultelor*”. La fel de acut este rezolvată și problema naționalismului sau cea a irendentismului: „*numele meu este ștefan cel mare și mă ocup de imobiliare*” (*astăzi m-a enervat un ungur*).

Când atâtea manifeste (Noua sinceritate, Performatismul, Manifestul poeziei europene) combat ironia și caută ieșiri din postmodernism, Gorzo relansează pe piață ironia nastratinească. Adică acel soi de ironie care desurubează lumea pocită și o lasă așa, să ruginească descompusă.

Dar, dincolo de orice fel de intenții subversive, partizanul îi place mai cu seamă să tragă chiulul de la gherila împotriva tablanilor politici și artelor; să scrie doar pentru sufletul lui. Astfel, *gotan project* devine la el *goat project*, de unde și rescrierea „industrială” a basmului lui Creangă: „*aș pune roate o fabricuță / foarte poluantă, care / pe o rază de câțiva kilometri / să emită noxe severe / iar ploaia acidă / să-ți ardă pielea / cum mi-a fript mie inima / când mi-ai mâncat iezișorii*”. Un supermarket este văzut cu ochii cândva ageri ai lui Cărtărescu și Iaru: „*iubită mea cu gene lungi / ce vii de la megaimage / și tragi mașina în garaj / iar eu cobor / cu pas ușor / să te ajut la pungă*”. Doar că Gorzo este mai eficient. El ia poezia din scurt și, dincolo de aspectul burlesc, montează instalații zălud ori scrie tratate de (para)ontologie pe o boabă de piper: „*bea până zace / mănâncă până i se apleacă / fumează ca șarpele / n-ar da cu mătura / n-ar da cu mopul*” (*omul este o ființă smiorcăită*).

Gorzo e chinez – migălos și precis ca un tun cu laser. Singurul meu regret este că a exclus din volum unele poezii de o scriere usturătoare și a inclus altele, de calibrul inferior. Orișicât, nu mă tem că cineva o să adoarmă citindu-i miniaturile trase în rafală. Încă o dată: deși pare naiv și pus pe giumbușlucuri, nu e deloc doar așa. Știe el ce știe când îl laminează pe Eminescu: „*cine m-aude cântând zice că n-am nici un gând / însă am unul*” (*mai am un singur gând*). Mai departe, soarta lui de scriitor ține de înțelepciune, de capacitatea de a nu se paștea pe el însuși, așa cum fac alții pe motivul că, de fapt, aprofundează. Cu alte cuvinte, Gorzo atârnă de Gor. Respectiv G>G.

De la „omul disponibil” la funcțiile poeziei

VIORICA RĂDUȚĂ

Ion Zubașcu concepe scrisul ca pe un melos care curge ca fluviul Alfeu. Întors la sine, dar risipindu-se iarăși într-o construcție lirică circulară și de oracol, cu retorica la îndemână. De aceea, un *pathos* băntuie continuu (în) poetica sa. Cantos-urile crescânde sunt nuanțate, redimensionate și distribuite în dublură, una de curs într-o poezie, cealaltă lirică, amândouă pe o cale (dorit regal!?) arhaică, multiplă, a „omului disponibil”. Acest ins plural, de tip arhaic, adoră calitățile și cantitățile, toate dimensiunile lumii, Arta și Mintea, cum ar spune, însă, un adevărat alchimist, deși Ion Zubașcu se mișcă în aluviuni poematice explicite, dăruirea sa domină chiar materia lirică în proximitatea credințelor de viață și scriitură, amândouă cu o acută alegere a „locului”, Maramureșul dintâi, versus extrema cotidianului torurat de fragmentarism, aleatoriu cel jurnalistic și biografic, până când totul intră în ceremonia șoptirii magice, a Centrului, stării de a fi în lirică și dincolo de ea în Natura Mamă, corp divin.

Poetica vieții e deasupra celei livrești în **Omul disponibil**, volum proaspăt apărut la Editura Brumar, o altă fațetă a singurului poem bătut de decenii, dar străbătut de ordinea/unitatea întregului care devine un proces nesfârșit, o stare de melos profetic, alcătuit din 12 prim-planuri, alternând discursivitatea cu poezia, totuși pe un ritual de stabilire a Poeziei într-o ființare, locuire, sacru. Poetica amintește cosmicul expresionist, cum și dese contrastele ale spunerii și trăirilor între sacru și angoasant o fac. Accentul liricii târzii a lui Blaga e de aflat și în notele de integrare în unitatea Mumelor la Zubașcu. Iată arhaicul, stihialitatea, formulate ca „laudă” a spațiului intermediar, pe tipar blagian: „*Între două milenii, între aceste stihii / stau cu destinul în mână și scriu: / Prin pădurile noastre cocoșii de munte / nu vor cânta niciodată cântece de pustie*”. Ipostaza contopirii în Tot are, însă, o matrice de tip biblic, logosul, un „înăuntru al limbii materne”, cu sacrul devoalat ca „aerul din vechime al Mumei”.

Fetele poemului acesta unitar sunt asumate arhaice. Reînnoit aditional noemul lui Zubașcu funcționează pentru sine,

un mod de unificare a ființei „disponibile”, adică multiforme în chiar momentul scrierii ca trăire, poemul 10 fiind o reușită alegorie a cărților trăite. Iată o prezentare a propriei stări, de multiplu în unitate, ordine, i-luminare: „*Tot timpul îmi cresc mii de brațe, mii de picioare, de ochi și urechi, mii de guri vorbitoare și suflete peste margini, dar eu vreau să fiu ca toți ceilalți, om ca oamenii, cum se spune. Om ca lumea*” - s.n. Chiar scrisul, în fizica lui, e scrijelire, străveche pictogramă: „*Mă voi adânci în ultima sală a peșterii / și acolo îmi voi zgâria firavele mele cuvinte / lângă palmele imprimare în piatră ale tuturor celorlalți dinainte*”. La forma arhaică a scriiturii se alătură, firește, în sincretismul din momentele magice ale poeziei, cântecul. De aceea, poemul reface o stare a multiplului orfic, dezmembrat într-o recompunere, cântarea mereu întoarsă la origini, ca fluviul Alfeu, cum și **Omul disponibil** se tot re-alcătuiește din poezii mai vechi într-un corp de douăsprezece, amintind, în construcție, mai mult de epopee decât de tipar biblic, deși poemul antropomorfizat strigă pe ton de vestală un corp sanctificat, totdeauna explicit în spațiul magic care e poezia, cu funcțiile sale sacerdotale, reînnoite la poetul care folosește crezul *cathartic* în loc de *captatio*, cu o extremă dăruire în verbul-ființare. Rostirea e poem, dedicat Mumei, Naturii, fie și în (auto)biografia transmutată în simboluri și semne tot arhaice în deplina lor manifestare livrescă.

Zubașcu introduce în starea patetică sale, rostite profetic, și pe aceea a alterității sociale, dar relația impură se transformă în pura întoarcere la sine prin Celălalt: „*Sunt pregătit să-l întâmpin pe Celălalt*”. Alchimia poemului înseamnă purificare, transgresare a livrescului în viață, alegerea biograficului mutat în supliciu, paradoxal devenit tot logos, în cele din urmă: „*Poemele noastre de dragoste sunt cei patru fii ai noștri*”, „*Nu pot să sacrific femeia pe care-o iubesc / și copiii pe care-i iubesc / de dragul cuvintelor «copii» și «femeie»*”. Marea dramă e a rostirii, poetul trăiește expresionist limita cuvântului, ca într-un paradis distrus („*m-am izbit din partea cuvintelor de o rezistență / pe care n-am fost în stare s-o trec pe deplin niciodată*”), clamând funcțiile pierdute ale însuși actualului scriptural, dar cu alegerea paradoxală a „locuirii” acestuia („*Eu sunt viu și-mi ajunge că am scris aceste poeme*”).

„Cântul X” este o elegie nudă, plasată între discursivitatea și lirismul vizionar al celorlalte, în ciclul de 12 apostoli care se vor când infernali, când luminoși în profetismul lor, riguros compus pe cele două poetici discrepante liric, dar asamblate cu febrilitate locului dublu care e viața și litera Ion Zubașcu, totdeauna pus pe integralitate. Mai bine zis de poziționat pe formula arhaicului, a ceea ce Gilbert Durand stabilește în **Știința despre om și tradiție** ca fiind Principiul Unității, „*unitate a cosmosului și pluralitate, dualitate, cel puțin, a eului*... Pentru gândirea tradițională omul se dovedește a fi multiplu, divers”, Editura Ideea Europeană, 2006, p. 33. În felul acesta, poetica, asigurată și de titlul tematic al volumului **Omul disponibil**, devine o traducere a eului resimțit ca divers, la fel de suplicial manifestat în stilurile de artă ca și de viață, în unitate.

Dorința autorului, care concepe un poem unic drept stare „disponibilă”, este de a se menține simplu, pur și impur, însă, în multiformul livresc și realist, lucru care dă tocmai drama sa din adânc, profesată ultimativ, ca într-o tragedie eșuată continuu, pe care aș formula-o în cuvintele lui Vladimir Jan-kélévitch: „...*catharsis-ul nu cere numai ca omul ispitit să se prefacă surd în fața cântecelor seducției hedoniste (concep scrierea la I.Z. în această notă trăită acut), ci și să se refuze solicitărilor de măruntire și de varietate*...”; Nemira, 2001, p. 52). Efortul de a reface „corpul dumnezeiesc al tradiției”, tocmai diversitatea ca ispitire: „...*șansa mea de supraviețuire ca organism viu al limbii, e să mă întorc printr-o nouă adaptare la viața reală din jur*...”. I.Z. face curenta transmutație postmodernă din actualul scriiturii în viață, „carne: poemelor” tipărite. Așa, funcțiile poeziei sunt din nou activate Iată adevăratul supliciu.

O CARTE DE ÎNVĂȚĂTURĂ

cea ce, în urmă cu mulți ani, Marshall McLuhan numea „global village” (sat planetar).

Cu mijloacele unei euristici superioare, la cele mai multe dintre ele cutează să răspundă cartea lui Mircea Malița **Socoteala minții noastre** (Editura Academiei Române, 2009), situată în prelungirea abordării, în anterioara sa bogată bibliografie (**Aurul cenușiu, Idei în mers, Zidul și iedera, Zece mii de culturi, o singură civilizație, Jocuri pe scena lumii** etc.), a unei problematice cvasi-simulare, adâncită și racordată la provocările pe care le ridică în fața oamenilor de știință și de conștiință de pe toate meridianele acest nou început de secol și de mileniu. Sintagma din titlu este preluată, cu întreaga sa arhaică încărcătură de parfum lingvistic, din **Divanul** lui Dimitrie Cantemir și trimite în chip direct la convingerea autorului, devenită motto-ul părții a patra a lucrării: crizele se nasc în mințile oamenilor și acolo trebuie oprite!

Ca un Neagoe Basarab de secol XXI, Mircea Malița oferă unui virtual tânăr al zilelor noastre o generoasă carte de învățatură, deloc didactică (dimpotrivă, incitantă și atractivă – pasionantă, chiar), un ghid util de orientare în labirintul de controverse, teorii, concepții, idei, direcții, evaluări și predicții ce configurează geografia confuză a prezentului ca timp istoric animat de speranță (fragilă, dar speranță, totuși...) într-un mâine – eventual, mai bun.

Socoteala minții noastre este, tehnic vorbind, o culegere de eseuri – diverse tematice, dar unitare în spirit, vizând o plajă

amplă de abordări ale unei realități geopolitice complexe, pluridimensionale –, grupate în patru capitole mari, dintre care primele trei, oferă o viziune diacronică asupra evoluției umanității, iar ultimul adoptă o perspectivă futurologică, cuprinzând radiografii, scenarii și tendințe menite să conducă la depășirea crizei globale care a zguduit fundamental economic-financiar, dar și ideologic al cvasitotalității națiunilor lumii. Întâia parte, **Mintea senină**, este dedicată reliefării calităților apreciabile ale creierului – realism, armonie, echilibru – precum și rolului învățării continue și nelimitate ca soluție de păstrare a omenirii între parametri de supraviețuire și dezvoltare conformi cu propriile proiecte și idealuri. Partea a doua, se ocupă de câteva **metafore ale minții**, considerate veritabile chei pentru cunoaștere (mintea ca oglindă, ca vas, ca atelier, ca bricolaj, ca ordinator etc.). Partea a treia, **Mintea involburată**, introduce, alături de termenul consacrat, homo sapiens, conceptul *homo fraudens* ca element perturbator al devenirii lumii, subliniind consecințele nefaste ale prezenței sale în cultură, politică, economie de piață, în imagologie, axiologie, credință și chiar în existența factuală a individului. În fine, ultimul capitol, **Privind înainte**, pune în ecuație problematica prezentului afectat de criza globală și trasează câteva coordonate și direcții capabile să conducă la depășirea ei și la înscrierea lumii contemporane pe o orbită evolutivă fastă. Sunt abordate aici probleme cardinale de geopolitică și de strategie a dezvoltării și sunt formulate su-

gestii privind utilizarea eficientă și pozitivă a resurselor cunoașterii, învățării și muncii, utilizării judicioase a energiei ș.a.m.d. Autorul este un optimist bine temperat, care nu eludează dificultățile, posibilele derapaje ale cursului istoriei și influența nefastă pe care o poate exercita lipsa de înțelepciune și realism a liderilor politici ai lumii, dar care, crede în disponibilitatea umanității de a traversa cu bine momentele de criză și de a se înscrie, cu inteligență și spirit vizionar, pe un favorabil „drum al vieții”.

În sprijinul aserțiunilor sale, Mircea Malița convoacă un număr impresionant de voci prestigioase și autoritare, de la Aristotel, Cicero, Leibniz, Newton, Kant, Rousseau, Darwin până la Heisenberg, Rorty, O. Morgenstern, Heidegger, Claude-Lévi Strauss, Piaget, Herman Kahn, Einstein, Arnold Toynbee, D.D. Roșca, Stéphane Lupasco, Grigore Moisil sau Tudorel Postolache. Și, totuși, nu erudiția (copleșitoare, adesea), ci profunzimea, originalitatea și flexibilitatea discursului auctorial generează interesul și plăcerea lecturii. La sfârșitul ei, tânărul cu care Mircea Malița dialoghează permanent, fie și doar la modul virtual, va fi mai bogat în informație multidisciplinară de ultimă oră, dar și mai înclinat spre reflecție, mai predispus la nobilul exercițiu al gândirii libere.

În ansamblu, **Socoteala minții noastre**, se constituie într-un demers de actualitate, care anvizajează probleme de acut interes pentru omenire în totalitatea sa, dar și pentru fiecare om în parte, dezbătându-le din perspective multiple (istorică, filozofică, antropologică, socio-politică, economică, culturală, religioasă etc.), într-o argumentație de nivel academic, strânsă și convingătoare, potențată de alertețea ideilor și de farmecul scriiturii.

Este omul un animal rațional? Și dacă da, atunci de ce în lume se comit atâtea greșeli grave? Care poate fi rolul experienței istorice și al înțelepciunii politice în evitarea lor? Este posibil ca imprevizibilitatea viitorului să fie, măcar parțial, anihilată prin schițarea predictivă a unor obiective dezirabile și realizabile? Ce trebuie să facă omenirea pentru a-și prezerva un viitor acceptabil, în care crizele de genul celei pe care o traversează în prezent să nu gliseze într-un dezastru fatal? În ce fel pot fi evitate (sau atenuate, numai) efectele unor astfel de involburări maligne ale timpului istoric?

Lată câteva întrebări pe cât de simple, pe atât de stringente și tulburătoare aflate, dacă nu pe buzele tuturor locuitorilor Terrei (mai bine de 80% dintre ei n-au timp de asemenea dileme, fiind vital preocupați cu supraviețuirea la limita de jos a sărăciei cronice), cu siguranță pe ordinea de zi a cabinetelor și laboratoarelor de analiză unde se pun la punct strategiile majore ale evoluției lumii contemporane și de unde emană deciziile fundamentale ce configurează viitorul a

În scurta sa existență istorică, democrația a înregistrat eșecuri strălucite, dar ea se menține, în continuare, în topul preferințelor populare pentru că beneficiază de o presă foarte bună. Dovadă, între altele, faptul că un polito-filozof american de origine japoneză, Francis Fukuyama, decreta, în urmă cu niște ani, nici mai mult nici mai puțin decât sfârșitul istoriei, dată fiind împrejurarea că omenirea descoperise formula nec plus ultra, ideală și definitivă, de conviețuire socială: democrația liberală. (Mă rog, peste vreun deceniu de la carolingiană revelație, entuziasmul domnului F.F. s-a mai temperat oarece, odată cu optimismul său debordant...). Firește, de-a lungul timpului, n-au lipsit nici cârtitorii de ocazie. De exemplu, cu ocazia împlinirii a circa două secole de la expirarea marii democrații ateniene, Aristotel, analizând în **Politica** formele de organizare statală, atrăgea respectuos și echidistant atenția că divină regalitate este pândită de pericolul glisării în tiranie, că luminoasa conducere de către aristocrație îmbracă, mai devreme sau mai târziu, toga oligarhică și că, în fine, nici regimurile constituționale nu frizează excelența atâtea vreme cât asupră-le planează spectrul eșuării în democrație, care este tirania arbitrarului multîmii. (Despre acest arbitrar vorbea și Berdiaev când acuza democrația de lipsa asumării unui sens – finalitate, *target*, ideal... – al evoluției sociale).

Să-i lăsăm însă în durerile lor metafizice și pe adulatorii, și pe criticii conceptului pentru că, vorba înțeleptului: teoria ca teoria, dar pe noi practica ne omoară cu zilele pe care le trăim în globala-ne contemporaneitate. Iar practica – în varianta didactică „democrația pe înțelesul tuturor” – arată, simplist și nenuanțat, cam așa:

Puterea poporului (acesta este înțelesul etimologic al termenului) se bazează pe câteva principii (egalitatea cetățenilor în fața legii, reprezentativitatea, cultivarea unor libertăți fundamentale: a cuvântului, a presei, a asocierii, a întrunirilor...) și pe un număr de instituții (votul universal, parlamentul, statul de drept ș.a.m.d.). Modalitatea organizatorică prin care poporul își exercită efectiv puterea o reprezintă partidele politice. Mai multe, în democrațiile veritabile de tip occidental, unul singur în regimurile dictatoriale. Dar ce este acela partid? Un grup de cetățeni care se asociază liber în baza unor interese comune – economice, în primul rând. Și în următoarele. Ideologia pe care și-o revendică majoritatea formațiunilor politice acoperă, de regulă, setul de obiective, acțiuni, mijloace și tehnici prin care urmează să fie atinse acele interese. Scopul fiecărui partid este să cucerească și să-și prezerve puterea politică un timp cât mai îndelungat în vederea satisfacerii intereselor economice de care grupul este animat. Iar acapararea puterii se face prin alegeri. Marele Mecanism despre care vorbește Jan Kott referindu-se la tragediile shakespeariene a decăzut, în timpurile recente, în micul mecanism al democrației electivă.

IPOCRIZIA DEMOCRAȚIEI

Și iată-ne ajunși, după această excursie cam lungă pe coclaurii politologiei, la situația în care ne aflăm noi, românii, cu 3-4 zile înainte de al doilea tur de scrutin al prezidențialelor și la retorica indigestă menită să oculteze, în spatele hemoragiei de vorbe... vorbe... vorbe..., niște realități care sar în ochi, pur și simplu. De fapt, mai mult simplu; puritatea e o chestiune relativă și discutabilă.

Indiscutabil este faptul că alegerile se fac cu bani. Mulți. Nimeni nu merge cu naivitatea până la a-și imagina că sumele necesare unei campanii electorale provin din cotizațiile de partid sau din donațiile dezinteresate ale unor mecena politici. Să fim serioși: provin de la oameni cu bani – industriași, afaceriști, bancheri, mari proprietari funciari; puțini la număr, dar care contribuie cu mult. Asta pentru că României îi lipsește clasa de mijloc care ar putea inversa datele problemei, permițând colectarea a câte puțin de la foarte mulți și anemizând astfel dependența aleșilor neamului de finanțatorii lor. Pentru că americanii știu pe ce lume trăiesc atunci când proclamă fără dubii: spune-mi cine subvenționează campania ca să spun cum va arăta țara în următorii ani!

Când băieții cu bani umplu conturile electorale ale adversarilor ei se cheamă clientela oneroasă; când le umflă pe ale noastre se cheamă sprijinitori și simpatizanți. Depinde, așadar, la care capăt al puștii politice se plasează fiecare. Toți, însă, fără excepție, fac o investiție; numărul celor care sponsorizează un candidat din convingere pură este nesemnificativ, la fel ca și volumul contribuției lor financiare. Pretutindeni, o investiție trebuie să genereze plusvaloare – aceasta este prima și ultima sa rațiune. Cei care bagă bani într-un candidat – pentru consiliul comunal, pentru parlament, pentru președinție, pentru secretariatul general al O.N.U. – trebuie, într-o formă sau alta, să și-i recupereze integral, plus dobânda aferentă, recte, un câștig acolo, cât de cât. Când, în urmă cu niște ani, s-a aflat că Dinu Patriciu (liberal cu acte și *pedigree* politic solid, dar, concomitent, om de afaceri și mai solid) a cotizat, ca românul imparțial, la două capete și pentru campania alor săi, dar și pentru aceea a adversarilor social-democrați toată lumea a sărit ca arsă: trădare!, rușine!, machiavelism!, huo! Într-adevăr, ca membru de partid, Dinu Patriciu procedase imoral și scandalos; ca business-man, însă, se comportase *comme il faut*. Pe malurile Potomacului, americanii bogați și deștepți (scuzați tautologia) procedează

identific! Ei toți știu la fel de bine ca și candidații pe care îi susțin financiar că, după alegeri, urmează decontările: cu cât ai dat mai mult, cu atât vei primi mai mult – o înlesnire fiscală, o licitație babană, niscaiva contracte cu statul... În special, de-astea din urmă: contractele cu statul sunt peste tot pe mapamond cele mai grase și mai avantajoase pentru că angajează produse scumpe și de serie mare – dotări militare, medicamente, îngrășăminte, materiale de construcție, utilaje necesare industriilor prioritare etc. Investiția în candidați este sigură, lucrativă și de perpetuă perspectivă: dai un ban, dar stai în față la recuperarea cheltuielilor.

Jocul electoral este, în esență, jocul intereselor economice ale grupurilor reunite în partide. Dar treaba aceasta – deloc necurată, doar, cinică și inflexibilă – nu aduce voturi așa că în campanie se scot la înaintare argumentele cu ecou senzorial la demos, la alegători, care va să zică: bunăstarea individuală, interesul național, protecția socială, locurile de muncă, sănătatea populației, învățământul, cultura... Din păcate, competiția programelor și proiectelor nu face rating, nu se bucură de audiență la publicul sassist și păcălit în repetate rânduri cu promisiuni neonorate. Și-atunci, începe sarabanda ipocriziei democratice în care se amestecă inextricabil, dar temeinic: etica („al nostru e mai onest ca al lor”), corectitudinea („banii noștri de campanie sunt mai curați ca ai lor”), parolismul politic („ai lor au mințit mai mult ca ai noștri”), legalitatea („ai noștri au încălcat doar o hotărâre de guvern, pe când ai lor au încălcat Constituția și Declarația universală a drepturilor omului”), superioritatea ideologică, patriotismul subiacent, priza la mulțime, charisma... (Atenție, însă: lideri carismatici au fost și Alexandru cel Mare sau Napoleon, dar și Adolf Hitler, Corneliu Zelea-Codreanu ori Nae Ionescu!).

La noi, cu deosebire, dar nu numai la noi, actul electivului include o substanțială componentă emoțională. În condițiile generalei creditări parcimonioase a candidaților, votăm nu cu mintea de pe urmă, ci cu inima, sau, mai rău, cu ochiul și cu urechea. Or, cum ele sunt mai sensibile la negativitatea violentă și sangvinară, suntem copleșiți cu o avalanșă de dezvăluiri, demascări, incriminări și acuzații nefondate azvârlite neglijent în spațiul public, apoi reluate, amplificate și transformate în evenimente media de jurnaliști puși în mișcare, la rândul-le, într-o manieră nu tocmai inocentă, de felurite interese ascunse sau etalate, nerușinat, la vedere. Totul, firește, în numele principiilor, deontologiei, apărării democrației și statului de drept, promovării echității sociale și egalității de șanse, salubrității justiției și a câte și mai câte alte asemenea. Scopul scuza încă o dată mijloacele.

Alegerile sunt scena predilectă pe care, la interval de câțiva ani, se joacă marele spectacol al ipocriziei celei mai performante dintre formele de guvernare inventate până-n prezent de om – minunea lumii, pilda viețuitoarelor ș.a.m.d.

VIAȚA CA LITERATURĂ

CALEA VICTORIEI

CONSTANTIN STAN

Am recitat de curând „Calea Victoriei” a lui Cezar Petrescu. Au trecut zeci de ani de la prima lectură. Timp în care nu m-am mai simțit îndemnat de a relua romanul care îmi plăcuse în adolescență și pe care l-am ținut minte vreme îndelungată. Nu toate cărțile – ba așa spune destul de puține – au această capacitate de a fi memorabile, în sensul de a nu ți se șterge din memorie mult timp. Cred că principalul merit al cărții era de a mă cufunda în poveștile unui oraș pe care, dacă aș putea, l-aș respira cu clădiri, istorii și oameni de demult, în întregul lui. Pentru mine, perioada interbelică a Bucureștiului este fascinantă, orice imagine sau orice evocare a sa sorbindu-le cu lăcomie de parcă ar fi propriul meu trecut pe care mi-l recuperez aproape cu disperare. Așadar, mai degrabă delicatessurile de la „Dragomir”, lumea de la Capșa, atmosfera de redacții de pe Sărindar mi se întipăriseră în minte decât întâmplările prin care trec personajele lui Cezar Petrescu. Nici acum nu m-am lăsat impresionat de povestea cam schematică a eroilor, nici acum nu m-am abținut de a nu mă revolta împotriva ideologiei simpliste că de eșecul lor se face vinovat Orașul. Am recunoscut însă capacitatea lui Cezar Petrescu de a sesiza perenitatea Bucureștiului: magnet care atrage ca un pământ al făgăduinței și care se arată a nu fi tulburat în mersul său de toți cei pe care trenurile îi varsă în Gara de Nord cu o bocceluță de lucruri și geamantane de visuri de glorie. Mereu și mereu se petrece la fel: cohorte de suflete însetate de a se realiza, de a fi cineva, de a se realiza politic, social, cultural iau cu asalt Orașul, visând ca acesta să le cadă la picioare, mereu și mereu Orașul îi toacă în malaxorul iluziilor și deziluziilor, arătându-le, de fapt și de drept, adevărata dimensiune. Gloriile de provincie, moda de provincie, idealurile de adevăr, dreptate de provincie, iubirile de provincie sunt aduse la o scară minusculă a lumii din care provin. Bucureștiul are un alt standard cu care le măsoară și de asta nu e el vinovat. Orașul nu te lasă să arzi etapele, iar cei care dau „tunuri”, ițindu-se brusc în top, vor cunoaște la fel de brusc durerea prăbușirii de la o înălțime la care ajunseseră mult peste puterile lor prin conjunctură, delafuni, tupeu, carierism sau compromisuri morale majore.

Calea Victoriei a fost simbolul reușitei. Dar Calea Victoriei nu este numai fațada luminoasă și luxoasă, nu numai lumea cunoscută - și recunoscută - de politicieni, jurnaliști, artiști ce se cunosc, se salută, schimbă cancanuri între ei într-un mod amical doar spre a-și reafirma apartenența la grupul monden și elitist. Fiecărui nou venit în București i-aș arăta, luându-l la o plimbare din capul Căii Victoriei, într-o după-amiază de toamnă cu lumină galbenă și melancolică, o lumină înșelătoare pentru că te face să visezi și să îți proiectezi realitatea în falsul lumii pe care ți-ai dori-o, nu în cea în care ți se așază, și lumea din spatele fațadei. Acea lume de ganguri, de case de report și case de toleranță, dar mizerabile, mirosind greu a sărăcie, rată și intrare în descompunere morală, de prăvălii sortite din start parcă falimentului chiar dacă, formal, ele sunt tot pe Calea Victoriei. Drumul unui nou venit trebuie să treacă obligatoriu prin această periferie a vieții în care te poate arunca visul luxului, gloriei, mării, pentru că, abia după ce vezi abisul poți măsura fiecare treaptă pe care ai trecut-o, abia după ce vezi cât de jos poți ajunge te poți împăca și cu gândul că nu ești atât de sus precum ți-ai fi dorit și pe care la un moment dat ai crezut că îl și meriți. Bucureștiul nu e un oraș devorator de suflete nevinovate, de purități și de oameni fără puterea de a se apăra. El este cinic în măsura în care viața e cinică și nu îți dă nimic gratuit, e cinic în măsura în care viața te sancționează pentru fiecare derapaj de la realitatea care ești tu însuși. Orașul așază pe fiecare în pătrățica lui mai curând sau mai târziu, dar totdeauna cu dreaptă măsură. Chiar și atunci când oferă șanse, el o face spunând parcă un adevăr cinic: așa cum ea face parte din viață, tot astfel și neșansa face parte. Luxul și mizeria – la fel, gloria și ratarea – idem. De ce să crezi că tot ceea ce e bun în viața ta îți revine de drept, prin darurile tale naturale, iar tot ceea ce este urât, mizerabil ar aparține celorlalți și nenorocului. Bucureștiul arată tuturor că toate ne aparțin - și bunele și relele. Mai ales relele!

Reactivarea ficțiunilor fondatoare ale democrației

BOGDAN GHIU

Teoria democrației și, mai ales, teoria critică a democrației nu are cum să fie o lectură curentă pentru nimeni. Și totuși, un curs scurt de bună „dezvrăjire” democratică, altfel spus de introducere în „ficțiunile democratice”, ce bine ne-ar prinde, cât de mult bine ne-ar face, cât ne-ar simplifica – în presă, în politică, la televizor, de o parte și de cealaltă a micului (dar omniprezentului și, mai ales, tot mai imperceptibil interiorizării) ecran – viața.

Ce-a spus duminică seara, după victoria în primul tur de scrutin al alegerilor, Traian Băsescu, în discursul de exit poll? Că el nu este decât un slujitor al poporului, că nu a făcut decât să redea românilor, poporului, vocea pe care restul clasei politice o înăbușea sau se făcea că n-o aude, să dea poporului posibilitatea să-și exprime voința, altfel oricum mută, la o întrebare, în plus, ca în cazul sondajelor de opinie, „liber impusă”.

Traian Băsescu se identifică cu poporul în sensul că-l reprezintă. Dar cine îl sfătuiește știe foarte bine, cinic de bine, că reprezentarea nu este decât, dacă nu o minciună, cel puțin o pretenție exagerată, o ficțiune politică, juridică: un concept politic și democratic pe cât de central, pe atât de problematic și, deci, de controversat.

Traian Băsescu și acțază, și interpretează: din acest punct de vedere, chiar e Dom' Profesor al democrației românești: un adevărat ayatollah, gardian suprem al sensurilor și semnificațiilor gesturilor politice. El nu spune că VA FACE, nu promite, ci „traduce”, „explică”, arată că AFĂCUT DEJA, și de fapt nu el, de capul lui, ci POPORUL, care are, astfel, ocazia de a descoperi cu uimire, prin vocea conducătorului său, cât de puternic și, mai ales, cât de activ politic este fără să știe. Băsescu acționează, arhetipal democratic, ca la carte, ca revelator, ca amplificator. E un președinte-relev, așa cum i-am spus cândva, pe la începuturile mandatului său încă în vigoare.

Cu Băsescu ești deja, întotdeauna, al doilea, ești deja, fără să-ți dai seama, exclus, pe margine, pentru că el sugerează, construiește, fabulează (părând, doar, a descrie, a explica) o poveste de dragoste cu poporul de care poporul nici nu avea știre, pe care o descoperă, uimit, abia acum: „Ia te uită ce gândeam, ce voiam și nici nu știam!”, își spune „poporul” la auzul revelațiilor despre sine însuși pe care i le susură în ureche președintele-psihianalist!

Băsescu „minte”, dar minte tot atât cât democrația însăși, cât proiectul (neîncheiat, dar pretins încheiat, terminat) al democrației înseși. „Minte” fundamental, întemeietor democratic.

Și tocmai de aici fiorul irezistibil pe care-l provoacă această instrumentalizare, nu contează dacă naivă sau cinică, a trucurilor de bază ale democrației: tocmai prin aceste ficțiuni sau iluzii fondatoare, Băsescu reactivează iluzia democratică, iluzia reprezentării și a participării prin reprezentanți. Băsescu re-literalizează, reface litera democrației. Democrația ca ideologie fundamentală.

Cu el nu poți fi în simplă campanie electorală, ci trebuie să te plasezi la acest nivel secund, implicit, structural cinic, al reactivării nu a unor minciuni (pretenții) triviale, ci de fond, abisale

(fără fund). Fără s-o știe, dar intuind-o, Băsescu pune în operă deconstrucția politicului. Cum tot la începutul mandatului său scriam, prin Traian Băsescu deconstrucția e la putere. De-asta ne cade politica în cap sau cădem prin faliile ei, devenite continentale. Vai de cei cărora democrația li se pare fie natural-evidentă, „înnăscută”, fie doar un complot, o simplă conspirație evitabilă. Nu este nici una, nici alta: democrația este trucul, „minciuna” politic cea mai perfecționată, tocmai de aceea, de o extremă fragilitate. Nimic mai fragil, deci mai structural, mai immanent periculos, periclitant, decât democrația. Numai regimurile non-democratice sunt solide. De-asta și apare tentația lor.

Cu Traian Băsescu nu poți fi în simplă campanie electorală, cu promisiuni simple sau realizări generice, ci trebuie să știi să faci față unui conflict, unui război al interpretărilor.

În plus față de reactivarea (abuzarea) și de trăirea „în literă” a ficțiunilor fondatoare ale proiectului democratic, Băsescu reactivează și trucerile politice de bază, cum ar fi flatarea, lingușirea nu prin vorbe, ci prin „fapte”, a clientului, a consumatorului, a „poporului”.

Flatarea publicului constă, aici (ca întotdeauna), în a-i crea electoratului iluzia că este adevăratul și singurul subiect politic, că are o voință și că a fi om politic responsabil și providențial înseamnă a ști să faci auzită vocea poporului tău. Nici Marx nu spune altceva despre proletariat. Și, în genere, niciun om politic consistent nu a spus vreodată altceva.

Traian Băsescu retrezește fiorul de groază, abisal, al politicului. Așa cum Ion Iliescu își ținea concurenții captivi în plasa schemei „revoluției”, Traian Băsescu (care nu degeaba pe Iliescu, direct, îl citează, îl evocă, îl invocă, îl provoacă: cu el se luptă, cu el ar fi vrut să se lupte) reface litera democrației, dându-ne să retrăim capcanele irezistibile ale ficțiunilor democratice.

Ce alt truc, ce alt construct ar putea să-l contreze? Greu de imaginat, în actuala stare a creativității politice autohtone. Nu întâmplător Mircea Geoană și-a susținut propriul discurs de exit poll cu capul plecat, lipit de pagină, redus la un text pre-scris, incapabil să articuleze, la propriu, nicio vorbă, iar Crin Antonescu a recurs și el, regresiv, repliindu-se instinctiv, la un topos, la un tip de discurs preexistent, care nu-i aparținea. Și Geoană, și Crin mi s-au părut somnambulici, vampirizați, goliți de orice urmă de sânge, simple golemuri. Reacție la grozăvia, la oroarea politicii reactivată, tragic, pe viu, de către Traian Băsescu.

Gloria nu se opune decăderii, ci tragic, shakespearian, neronian chiar, se operează uneori tocmai în mod mizerabil, prin decădere.

Despre reforma celorlalți (a Cetății) și reforma de sine (a reformatorului însuși), cu altă ocazie. Căci lucrurile ar fi cu adevărat epocale dacă „epocalitatea”, dacă măreția (și cu, și fără ghilimele) a lui Traian Băsescu nu s-ar opri aici, n-ar fi pur electorală. La fel ca și măreția democrației înseși, cu infime variații și excepții, până una, alta.

POLITICA
LUI
BARTLEBY

Am tradus, traducem; vom mai traduce?

În ultima vreme s-au exprimat opinii excesiv de alarmate privitoare la soarta literaturii române, situația scriitorilor în noua conjunctură, după ieșirea din noaptea comunistă și ceea ce s-a putut realiza atunci. Cei care riscă bilanțuri pe această temă, în mod firesc de „perspective“ de diferite nuanțe, par mai curând pesimiști, căci, îndepărtarea noastră de modelul cultural al civilizațiilor occidentale a agravat iremisibil șansele noastre de succes. Într-o recentă, foarte importantă **Istorie critică** a literaturii noastre de d. N. Manolescu se spune că și succesele anterioare au fost destul de reduse, literatura noastră fiind mai curând „modestă“, în timp ce pentru d. Eugen Negrici, ea aproape că nu există.

Noi ne-am fi mulțumit, după părerea unora, să traducem cu întârziere, dar destul de onorabil, ceea ce se produsese deja în Occidentul civilizată; am adaptat genuri literare și cărți de succes, mai rar marile capodopere consacrate, am localizat, într-un cadru inventat din elemente străine, ceea ce acolo apăruse firesc, „organic“, după o vorbă care va avea mai târziu curs. Încât, după un secol de astfel de realizări, B. Fundoianu putea să constate că România este prin literatura și cultura ei o benevolă colonie franceză - motiv pentru care el însuși, plictisit de această stare, a emigrat la „centru“ de unde venea autentică lumină.

Spre deosebire de el și de alții care vedeau cam aceleași lucruri, dar erau mai puțin declarativi, G. Călinescu, autor pripit al unei vaste „sinteze“, **Istoria literaturii române de la origini până în prezent**, își încheie în stil triumfalist lucrarea afirmând într-un capitol destul de bizar intitulat **Specificul național** că avem o literatură de mulți invidiabilă, ceea ce eu n-am putut verifica măcar într-un unic caz. Perioada războiului care a urmat nu a fost aceea a unor capodopere care să forțeze admirația străinătății, ci a unor scrieri din diferite motive interesante, care au trecut și granițele țării, fără a face senzație; cel mai semnificativ fenomen este „sincronizarea“ scrisului românesc cu ceea ce dădea lumea civilizată mai „înaintat“. Traducerea (adaptare sau localizare) își pierde caracterul servil, subordonat și îl dobândește pe cel de „răspuns“ într-un concert firesc.

În cartea sa atât de plină de observații și de formulări acute și contradictorii, Călinescu afirmase un lucru capital: că elita culturală românească nu trăise în incultură, ci în altă cultură decât cea a continentului cult; încă din adâncul Evului Mediu, elitele noastre (politice, culturale, ecleziastice) fuseseră bilingve, chiar poliglote, ceea ce dovedea unele aptitudini și vocația relaționismului. Adoptarea limbii franceze, de circulație generală, fusese precedată de cunoașterea limbii slavone, a celei neogrecești, chiar a elinei clasice, dar și a latinei, mai puțin, în afara românimii de peste Carpați, înglobată în Imperiul Habsburgic, care urmează altă linie.

Pentru toată perioada următoare eliberării și care a ajuns să numere două decenii, întrebarea care se pune e: ce rost are să mai scriem în limba română, eventual să facem traduceri sau adaptări, când ne stau la dispoziție toate literaturile lumii și mentalitatea noastră e destul de exersată să le guste și să le înțeleagă instantaneu și chiar cu aspecte periculoase dar dovedind că lumea apuseană este și pentru noi, românii, normalitatea care pătrunde (de bună voie) în straturi tot mai largi, prin librării, cabinete de lectură, presă, într-o dispoziție aproape unanim favorabilă, deși cu efecte variate. „Îmitarea“ Occidentului, pe care eu o marchez totdeauna cu avertismentul că e un concept mult mai complex care, ceva mai târziu, a fost mai ales blamat, e cu totul altceva decât ceea ce a încercat să facă regimul tiranic comunist cu mari mijloace de forță, dar și, repet, cu multe inconsecvențe. (O paranteză: în toamna acestui an am izbutit să public un mic volum intitulat **Povestea unor vorbe** la ed. Muzeului Național de literatură și în care mi-am adunat o serie de vechi articole cu observații asupra limbii române, a evoluției și îmbogățirii ei dar și a coruperii care a fost un fenomen programat, oficializat în comunism. Textele deja publicate dar și unele noi sunt încadrate de două eseuri în ton grav despre încercarea de rusificare a limbii române întreprinsă de agenții Kremlinului imediat după 1948 și de actuala „americanizare“ a societății noastre culte, cu perspective de a abandona graiul nostru autohton în vederea unei mai ușoare și mai grabnice „comunicări“ cu lumea. Prima a eșuat, cealaltă e în curs și eu o resping deopotrivă.)

La începutul procesului de modernizare și mai apoi se măsură ce acest proces se accentuează, straturi mai argi ale vorbitorilor de limbă română puteau să-și exprime mai liber voința, ceea ce avea și scopul de a da pe față

afinitățile noastre cu lumea occidentală, de care ne separa mai mult decât o cortină de fier, așa cum avea să se întâmple după instaurarea comunismului în 1947-1948 (și aceasta a prezentat fisuri și deziceri, excepții din diferite motive, dar a fost o calamitate nu doar prin „cenzura“ de care îndeobște pomenesc comentatorii actuali, mai ales când vor să informeze străinătatea care n-a cunoscut realitățile de la noi și nici nu și le poate închipui). Rapiditatea cu care ne-am „modernizat“ în primele decenii ale occidentalizării a fost un proces pripit pentru unele conștiințe nu neapărat „reacționare“. Dar a compara acest proces cu rusificarea silită de mai târziu ne dezvăluie cu totul altceva.

Desigur că manipularea conștiințelor prin traduceri este o metodă relativ onorabilă care indiscutabil e și de propagandă a unui „superior“ în raport cu un „inferior“ care poate fi cetățeanul propriei tale țări; faptul că cehii, de pildă, au tradus și oferit conașionalilor lor din imperiul habsburgic autori germani nu e un act de trădare națională și nici acela că noi am încercat să ne facem reclamă (nu avea curs pe atunci termenul „propagandă“) prin scrieri literare traduse cu mijloace de stat. Așadar, faptul că s-au tradus din rusește multe cărți după 23 august 1944 e cât se poate de firesc și, pentru noi, românii, profitabil, căci până atunci scrierile unor Tolstoi, Dostoievski, Cehov și chiar Gorki se făcuseră cunoscute mai ales prin intermediare germane și franceze; acuma intrasem în altă etapă, ceea ce era de salutat... Dar autoritățile de ocupație sovietice cu concursul cozilor de topor din țară sau aduse odată cu armata au depășit cu mult stadiul de a favoriza cunoașterea de către cei supuși a culturii „marelui popor rus“, căruia un deceniu mai târziu avea să i se spună „fratele“ mai mare al celor din Republica Populară Română. Astfel a fost înființată Editura „Cartea Rusă“, în mod direct și provocator făcând un pandant fostei mari edituri Cartea Românească, desființată prin naționalizarea din 1948. După editura ARLUS, care a continuat să funcționeze, și cea a Institutului de studii româno-sovietice, noua întreprindere editorială avea și scopul de a strivi, prin comparație, pretențiile supușilor români că și ei înseamnă ceva. Nu mai vorbesc de Editura Politică, închinată aproape exclusiv lui Lenin-Stalin, căci autori autohtoni măcar apropiați de marxism, după excluderea oficială a lui Gherea, aproape că dispăruseră din discuția publică, la fel ca și „socialiștii“, cu toate erorile sau meritele lor.

În cadrul acestei politici de sufocare prin care se ridicau la rangul de valori incontestabile și scriitorii de limba rusă pe care, în țara lor, în continentul lor, nu-i admira efectiv nimeni, aveau să se producă în zonele de colonizare, cum eram noi, unele fenomene interesante și chiar pozitive care ies cu mult din cadrul capitolului „cenzură“ și chiar „propagandă“. Traducerile din rusește erau făcute în marea majoritate de intelectuali ruși de la noi din țară, cuplați cu câte un nume autohton, un scriitor care depășea condițiile unui simplu stilizator de editură. Așa au apărut marii clasici ruși în versiuni complete, în mai multe volume, constituind o salvare pentru mulți „colegi“ ai lor din țara ocupată (chiar Șolohov care aparține literaturii ruse s-a bucurat de versiunea lui Cezar Petrescu și a unui rusofon, deși autorul **Întunecării** nu știa rusește; Al. A. Philippide și-a găsit și el un rost astfel, în timp ce Ion Frunzeti, poliglot disponibil la toate, a îmbunătățit și el versiuni din limba lui Lenin-Stalin care fuseseră și a lui Dostoievski, Tolstoi sau Cehov).

În afară de acest efect neprevăzut care a reprezentat o salvare pentru o sumă de intelectuali români, trebuie semnalat ceva despre care nu se prea vorbește, anume că lista aparițiilor din literatura rusă îți arăta negru pe alb până la cea mai incontrovertibilă evidență nivelul înalt de la care căzuse o literatură cu atâtea genii odată cu venirea la putere a Sovietelor dar mai ales odată cu stabilirea de către noul regim a unui monopol de stat al valorilor artistice. Vedeai diferența dintre un uriaș ca Tolstoi și nivelul unui Alexandr Fadeev, care scrisese totuși o carte pasabilă, **Tânără gardă**, cu care au fost intoxicați serii întregi de elevi români după ce eu am terminat liceul (și care la un moment dat a fost interzisă de comuniștii de la București pentru că ar fi putut inspira o mișcare de partizani juvenili și entuziaști împotriva noilor noștri ocupanți - după o versiune mai „patriotică“, neverificabilă, pentru că Fadeev, ofițer pe front, s-ar fi inspirat dintr-un caz petrecut pe frontul „ucrainean“, recte românesc).

Cititorul român putea să citească zguduitoră trilogie **Calvarul** a lui Alexei Tolstoi, un aristocrat cu debuturi de poet simbolist, care, refugiat în Germania și Franța, își adusesese acolo și își exploatare artistic ceea ce

trăise nu doar ai lui în noul regim bolșevic. Nu știu cum arăta versiunea inițială a trilogiei, dar cea apărută în anii '30, sub Stalin, este de-a dreptul atroce. Căci autorul întorcându-se în URSS și începând să scrie cărți conformiste a câpătat încrederea lui Stalin și și-a realizat în noile condiții o carieră excelentă. M-am întrebat chiar din anii '50 dacă el poate fi socotit un scriitor sovietic; întrebare și mai legitimă în cazul marelui nume al acestei literaturi, Maxim Gorki, corifeul indiscutabil al acestei literaturi până la moarte, dar care și el fugise de bolșevism cum făcuse și Ilya Ehrenburg, revenit și el în țara de baștină. Scrierile care i-au adus lui Gorki, scriitor foarte prolific, popularitatea în afara propagandei sovietice sunt oare realist-socialiste, așa cum s-a repetat pe toate vocile în „lagăr“ decenii de-a rândul cât a durat și calificativul? **La fund**, popularizată și la noi sub numele de **Azilul de noapte** datează de prin 1911 și prezintă o colecție de dezaxați, alcoolici, prostituate, într-un tablou sinistru până la patologic, speculând mai mult mizerabilismul specific marilor scriitori ruși, de la Dostoievski și Tolstoi, până la cei mai mărunți, chiar dacă nu posedă titluri nobiliare ca Patriarhul de la Iasnaia Poliana. Iar **Mama**, o altă operă a sa de răsunet, are meritul de a înfățișa o biată femeie care-și pierde băiatul în timpul unei greve cu coloratură revendicativă. Celelalte scrieri, foarte variate, ale celui căruia Stalin a făcut să i se dea numele orașului medieval Nijni-Novgorod și o „regiune“ întinsă cât o țară din Europa Occidentală, ar intra după mine în categoria numită de critica marxistă a realismului burghez, fără pretenții „revoluționare“, dar și fără profunda umanitate a lui Cehov. Piesele lui de teatru, copios prezentate la București, fără a fi niște capodopere dovedeau meșteșug indiscutabil asigurându-i un succes meritat în lipsa marilor concurenți de plan secund mai greu de jucat.

Această acțiune de traducere masivă, sistematică din literaturile străine fusese tradițională în cultura rusă, ea datând din vremea țaristă și urma unul din numeroasele modele germane, evident cu scopul urmărit de Aufklärung, de a pune la dispoziția cititorului mai modest toate marile opere ale lumii (așa s-a făcut că majoritatea scriitorilor scandinavi de vază să fie tălmăciți în nemțește aproape instantaneu și să fie cunoscuți prin aceste versiuni; exemplul cel mai celebru fiind Ibsen care se îngrijea el însuși să se facă cunoscut prin limba lui Goethe și a lui Schiller, deși se pare că nici rivalul său, suedezul Strindberg, nu a fost departe de aceeași situație).

După model sovietic, dar cu un plus de prudență, deoarece fratele nostru mai mare se afla în altă „etapă“ și își îngăduia unele îndrăzneli care la noi ar fi fost de-a dreptul periculoase, s-a tradus sistematic și foarte onorabil marile capodopere ale lumii, scrierile consacrate cât mai neutre, pefate de oameni competenți, versiunile acestea fiind valabile și azi. La căderea comunismului, când aiureala, cu modelul suprem Ceaușescu, dădea tonul, s-a tradus până la neversosimil cele mai variate și surprinzătoare produse ale Occidentului detestat dar și câte un clasic rus ca Dostoievski prin truda marxistului de cea mai strică observanță Ion Ianoși, împreună cu soția. Foarte utile, aceste traduceri te blocau în estetica realistă și naturalistă a secolului XIX și nu puteau susține ideea revoluționării pe care o proclamau sovieticii; situația era aceeași în artele plastice, în arhitectură și chiar în muzică, unde era preferat academismul verificat, cel mai plat. La noi această tendință care convenea totdeauna propagandei oficiale era depășită de mulți creatori artistici și de publicul cel mai avizat. Ocupantul „eliberator“ nu venea cu nimica nou.

S-a dovedit astfel, târziu, dar definitiv, că traduceri, indiferent de calitate și de cantitate, nu sunt în nici un caz nocive; traduceri, am afirmat eu în eseurile mele punctate de constatări de martor al unui proces, nu fac o literatură, dar sunt cea mai sigură cale spre aceasta, îi pregătesc nașterea și afirmarea, educând treptat publicul prin lecturi fie ele și acceptabile, identificându-i preferințele.

În toată ultima perioadă a comunismului când s-a pus problema „rentabilizării“ întreprinderilor editoriale, acestea s-au salvat prin traduceri, indiferent de funcția lor inițială menținută de autorități. Chiar și Cartea Românească a fost „rentabilă“ prin traduceri strecurate treptat în planurile de apariții sub felurite pretexte.

LEII ALBAȘTRI

CORNEL UNGUREANU

1. Lectura a doua

În **Adevărul de duminică**, 15 noiembrie 2009, Nicolae Manolescu își intitulează foiletonul **Leul albastru**. Eminentul diplomat și cărturar evocă o întâmplare pariziană care poate deveni parabolă: lecție de înțelepciune pentru liderii de azi și de ieri. La Paris, Havel a ținut o conferință care îi stârnește amintiri. Scrie criticul: „*Havel este... adeptul liberalilor care cred că nu știm niciodată ce ne rezervă istoria. Când s-a numărat printre inițiatorii mișcării anticomuniste din fosta Cehoslovacie, la sfârșitul anilor '70, știa la fel de puțin în această privință, ca la începutul anilor '90, când a devenit primul președinte postcomunist și ca și astăzi, când le vorbește studenților și profesorilor de la Science-Po despre surprizele istoriei. Havel recunoaște în discursul lui că nici el, nici ceilalți semnatari ai Cartei 77 nu erau convinși că vor putea schimba cursul istoriei, așa cum părea el, definitiv fixat, de către materialismul istoric. De altfel, puțini luau în serios Carta 77. Cum să înfrunți cu mâinile goale aparatul represiv al statului comunist? Scepticii mai erau pătrunși de ideea că mecanismele istoriei ne sunt cunoscute și nu pot fi modificate. După revoluție, aceiași sceptici, al căror alibi politic și moral era legitatea istorică, i-au acuzat pe noii lideri că nu stăpânesc mecanismele puterii. În definitiv, ei își justificau propria inerție teoretică și practică. Se obișnuiseră cu lipsa libertății. Nu le plăcea neapărat cum trăiau, dar nu mai erau capabili de efortul de a se lupta pentru o viață mai bună*”. **Surprizele istoriei** se numește discursul pe care Nicolae Manolescu îl ascultă – Havel îl rostește cu ocazia acordării titlului de Doctor Honoris Causa al Facultății de Științe Politice din Paris. E ascultat cu mare iubire la Paris dar... mai puțin la Praga. Criticul se gândește la **Leul albastru**, nuvela „cu o parabolă destul de transparentă” a lui D.R. Popescu. Leul care iese (fuge) din cușcă pe o ușă uitată deschisă, „a părăsit singurul loc din lume pe care îl cunoștea”. Liber, se culcă, își pune capul pe labe și moare. E prea târziu ca să-și poată trăi cum se cuvine libertatea. „*Dacă nu existau naivi de felul lui Havel, care să nu creadă în istoria logică și teleologică a marxismului, scepticii din toate țările și-ar fi trăit până astăzi zilele în cușca de care nu se puteau despărți*”. Nu știu dacă în nuvela lui D.R. Popescu cușca era singurul loc din lume pe care leul îl cunoștea. Proza lui D.R. Popescu începe cu un documentar despre viața zilnică a scriitorului, așa cum arată ea la începutul anilor șaiszeci. D.R. este

redactor la revista **Steaua**, are biroul lui, iar sub sticla de pe birou așază fotografii cu maimuțe. Colectionează. Prietenii, între care scriitori notorii, îi fac cadou poze cu maimuțe rare. Cu fel de fel de maimuțe. D.R. Popescu este, la începutul anilor șaiszeci, atunci când proza apare în revista **Lucefărul**, un scriitor de succes. Unul dintre tinerii curajoși ai acestei generații literare. Și e un colecționar de maimuțe. E invitat la întâlniri cu cititorii - și e invitat de un fost coleg de liceu să vină la Oradea. Urmează un capitol de biografie (scriitorul are amintiri) în care

ni se livrează istorii din internat. Acolo Pedagogul e un adevărat terorist, dictatul său e de o duritate neobișnuită. Desigur, așa cum știm și din alte pagini de literatură, internatul e o închisoare. Un spațiu al călăilor și al victimelor. Alt teritoriu al „legilor noi” e Biblioteca. Nimeni nu are voie să intre în bibliotecă, intrarea în bibliotecă e interzisă. Ne aflăm în primii ani ai comunismului românesc, ani în care cărțile „de altădată” aparțin infernului capitalist. Adolescentul desenează lei (albaștri!) și se visează, scriind, leu. Este, oricum, între animale (mai) nobile. Nu e maimuță. Între pedepsele pe care le primește (ele se succed cu mare repeziciune) e și aceea de a face planton noaptea. Plantonul pătrunde spre dimineață în cancelaria profesorală, unde profesorii (educatorii) sunt după un chef monstru. Se destrăbălaseră, dorm. Unul murise.

Iată, cu alte cuvinte, educatorii! Și, pe o ușă deschisă, leul, care iese din cușcă, ajunge la marginea drumului – în universul libertății – și moare. În mai multe rânduri, Nicolae Manolescu a scris elogios despre **Leul albastru**. Nuvela ar fi, scria Manolescu la reedi-

tarea ei, în 1981, „o capodoperă a genului”. „*Scrișă cu umor, dar și cu sarcasm, nuvela are în centrul ei un adolescent care nu vrea și nu poate să se supună pervertirii conștiinței sale, un nonconformist și un disident ingenuu*.” Ce se va mai întâmpla cu disidentul ingenuu după ce trece bariera **Leului albastru** - a anului 1965? Scriitorii tineri care și-au dat cărțile de vârf în anii 1964-1966 mizaseră pe șansele persoanei întâi. Scriseră despre războiul „lor”, despre familia „lor”, despre copilăria și adolescența lor. Tema scrisului, a atotputerniciei scriitoricești era dominantă. Ei se refugiaseră în adolescența lor. Succesul îi îndeamnă către „temele adânci”, către animalele psihopompe; către ființele-totem. Către modelul regal. Pot să fi liberi cu ajutorul lor. În **Dor**, în **Duioș Anastasia** trecea și pe urmă în **F...** nu mai e vorba de adolescentul care desenează lei albaștri și se visează leu. Leul care a murit trebuie să supraviețuiască prin alte ființe regale. Prin animalele psihopompe care defineau universul tradițional al lumii asasinată.

2. La interval

Scriitorul vrea să fie împreună cu scriitorii mari – să transcrie lecția capodoperei. Marile modele există în urmă, ele sunt mai expresive decât leii, ele scriu altfel istoria cea adevărată. „*Jupuisse până seara, în câmp, vacile moarte. Făcuseră un foc mare să le mai dezghețe carnea. Le jupuiseră mult ca să nu le mănânce lupii ne-jupuite. Și sângele înghețase în ele, roșu. Sticleau jupuite, în lumina soarelui înghețat, alb-vineții, sângerate și murdare, ca niște butoaie cu albe de gheață... (..) Nu mirosea a mort și nici a sânge, dar ciorile începuseră să croncănească...*” Maladii cumplite marchează un timp al asasinatelor. Vacile sunt doborâte de epidemii necunoscute, caii sunt împușcați din ordinul noilor stăpâni. Leul moare la sfârșitul experienței sale carcerale, animalele psihopompe mor înainte: ele aparțin unui timp în care marile modele mai există. Mai există în marile mituri, cele așezate în scris de Eschil, Sofocle, Euripide. Tragediile de acum se sprijină pe modele tragice care trebuie înțelese. Regele Oedip va lua locul regelui leu. Sau el va încerca să definească regalitatea omului-care-scrie. În fond, o nouă regrupare a animalelor psihopompe, dar și a asasinilor profesioniști poate fi regăsită în două opere de vârf ale scriitorului, **Bâlc și doctorul pleacă la vânatoare** și **Vânătoria regală**. Sunt proze în care Leul (sau locțiitorii săi) nu mai moare de moarte bună.

Amorsări 3

Ostaticul îl studie cu interes, dar nu se grăbi să dea vreun răspuns timp de câteva secunde. Apoi, măsurându-l pe etnolog din cap în picioare, întrebă:

- Ajutați-mă să-mi amintesc? De unde ne știm?

- Dintr-un regim dictatorial. Eu, victima, dumneavoastră, călăul.

- Acum s-au schimbat rolurile, constată ostaticul.

- Istoria, domnule general, ne tăvăleşte sub ea. Dar nu vă temeți. Ne sunt repartizate vremelnic unele partituri.

Generalul era silit să aprecieze proprietatea cuvântului. În politică, nu ai carieră, nu ești un tip bine definit, și se încredințează doar o partitură pe care trebuie s-o interpretezi. Să dezlegi enigma Puterii, fie ea și doar cu o treaptă mai sus. Dacă greșești, Sfînxul te devoră. În fond, urma să fie și el un sacrificat, o unealtă de care trebuie să te lepezi repede, s-o distrugi, fiindcă s-ar putea folosi de ea și alții. Acceptase pribegia în locul temniței. Fugise de ea la el în țară, dar o găsisse aici.

Ursula părea realmente încântată că i-a apărut în cale, într-un moment atât de important al vieții ei. Cândva, trebuise să decidă între cei doi generali. Nu putuse refuza pe vreunul. Cu primul împărțise patul și informațiile, cu cel de-al doilea, prada de război. Așa obișnuia ea să le spună afacerilor ilicite, aberane, avantajoase pentru ambii parteneri. Chiar dacă-i cazuse regimul, generalul de armată nu-și pierduse relațiile, de care voia să mai profite.

Așadar, primăria trebuia să se poarte cu mânuși. N-ar fi vrut ca generalul de armată să-i scape printre degete, cum reușea el de obicei. Acum se afla în spațiul ei de control, de unde cu greu ar fi putut evada. Venise momentul să înșele vigența gardianului, astfel că-i vorbi ostaticului în românește.

- Puteai și tu să urci cu mai multă fereală pe platou. Acum ne va fi mult mai greu să începem o relație amănată...

Stăncescu se chinuă să surdă. Trebuia să se facă frate cu dracul, până trecea puntea. Bănuia că trebuie să-și plătească până și întemnițarea: dar, mai ales, să cumpere tăcerea. Simțise că însoțitoarea telefericului îl recunoscuse. Dar, la fel de bine, putea să nu transmită mai departe. Cu Negrescu, putea trata mai ușor. Mintea îi lucra intens. Căuta strategii, convins că orice se poate cumpăra și vinde, dacă știi cum să negociezi. Or, ca el nu era un alt expert în domeniu. Se formase sub un regim bolșevic, îl putea domina și pe cel capitalist. Dacă se gândea bine, cel din urmă se infiltrasse de mult în cel dintâi, înaintea loviturii de palat. Se pregătise de mult pentru vechea și noua rânduire, despre superioritatea și avantajele căreia nu avea vreo îndoială.

- N-ar fi mai bine dintr-o altă poziție?, sugeră el.

Era mulțumit cu aceea pe care o dobândise: îi asigura securitatea. Nicăieri în lume nu mai era sigur. Oriunde autoritățile din țara sa îi puteau trimite o codiță pe urme: să-l readucă în sala de judecată, pentru a da explicații unui public dornic de revanșă. Se temuse la vedere lui Negrescu. Slavă Domnului, era și el vulnerabil. Nu știa însă dacă pe platou se mai aflau și alți români. Iar, dacă nu existau, puteau fi trimiși. Cu toate astea, nu putea să refuze chiar toate ofertele Ursulei.

- Care ar fi aceea?

Nu era convinsă că e interesat de propunerea ei. Fu, așadar, luată prin surprindere de dispoziția lui cooperantă.

- Ce-ai zice dacă ți-aș da pe mână *Internele*?

Chiar dacă era cunoscut ca un iscusit ofițer de rang înalt, propunerea de a conduce serviciul *Interne*, pe un platou pe care nu-l cunoștea îndeajuns, i se părea o aventură. Ca orice militar, al cărui ideal e să fie mereu avansat, avu un moment de derută: doar nu mai era de mult în solda unui guvern. Se vede că se practica și aici rotația cadrelor. Curios. Se relaxă, ca un pneu reșapat. Putea fi iarăși o ironie a femeii, plătindu-i pentru că nu-i satisfăcuse plăcerile erotice. Ursula răvnise să întreprindă relații amoroase cu cei doi generali rivali, fără să știe unul de celălalt.

- V-ați izolat de canton?, vru să știe generalul, care nu se dezbărase de obiceiul de a judeca totul în raport cu centrul magnetic al puterii.

- E un fel de-a spune. Autoritățile de la centru nu se mai interesează de activitățile noastre. Din atitudinea lor am înțeles că trebuie să ne încurajăm inițiativele locale. Asta-i, de fapt, adevărata democrație.

Generalul înțelegea și nu prea afirmațiile ei sentențioase. Evită să se pronunțe, răspunzând cu o întrebare:

- Ce vor zice oamenii cu care ai lucrat până acum?

- Oare la voi, în România, nu s-a întâmplat ca boierii să apeleze la un rege străin? Nu cumva l-ați ales din zona noastră?

- Acum s-a schimbat roată. Ești sigură că sunt eu cel mai potrivit pentru funcția asta?

Ursula avea suficiente și variate argumente să creadă că nu se înșela în această privință, dar, de la Machiavelli citire, găsea că nu tot ce este adevărat este automat și dezirabil. Mai curând, dimpotrivă. Se apucă, așadar, să coloreze vulpea.

- Avem mare nevoie de organizarea și supravegherea comunitarilor, doar intrăm și noi într-o lume nouă, ce necesită alte viziuni, rațiuni și contribuții. Ar fi păcat să riscăm înaintarea.

- Și eu care credeam că sunteți preocupați de regresivitatea în timp!

- Campaniile trebuie să meargă în paralel. Compatriotul tău are o asemenea viziune, pe care i-o respectăm și i-o susținem. Ne va aduce mulți bani și o faimă de durată.

De la o vreme, trei cuvinte stăruiau pe buzele oamenilor: viziune, imagine, bani. Ele asigurau faima. Într-un anume fel, Ursula se orientase bine. Cu un general ca el, recondiționat, putea merge la sigur. Acesta avea o singură condiție:

- N-aș vrea să mi se schimbe reședința!

- Am aceeași opinie, dacă tot mai ești bântuit de fantasmă. Poți da ordine și comenzi chiar din celulă. Din postul de adjunct al meu, desigur.

Stăncescu nu-și putu ascunde zâmbetul. Femeia asta era lipsită de imaginație, împrumutând o schemă chiar de la compatriotii lui. Urma să ocupe o funcție discretă, ca și amozul Ursulei. Trecu peste momentul acesta stânjenitor, fiindcă nu mai avea de ales.

- Mă înham, preluă o formulare din zona cabinelor, dar cam ce-ar trebui să fac?

- E ușor de bănuț. Să strângi, să interpretezi și să folosești informațiile la nevoie. Apoi, să iei deciziile ce se cuvin.

- Vă pregătiți de vreun război?

- Păi ce poate însemna întoarcerea în timp? O campanie care nu omite pierderile. Făcând ce ți-am propus, îți ajuți propriul tău conațional, de care nu trebuie să te temi. Intrat în combinație cu el, vei avea asigurată liniștea.

În aceste condiții, chiar nu o mai putea refuza. Bănuia și alte avantaje, stabilindu-se pe platou. Cunoștea calitatea Florii Vieții. Avea și el o vârstă, și-o putea prelunge cu mai mulți ani. De-ar fi rămas în țara de baștină, era posibil să nu prindă veacul. Temător la început că urcase pe un platou minat, realiza acum că soarta îl avantaja încă o dată. În mișcarea gândurilor, folosi pentru prima oară un cuvânt ce-i deschidea noi orizonturi. Așadar, o operațiune în incinta unei cetăți, nu pe un platou deschis, în calea vânturilor și a fiarelor, a vizitelor inopinate și a eventualelor elicoptere ce ar putea ateriza aici. Asta fusese întotdeauna marea lui contribuție: închiderea și ocrotirea unui loc între ziduri stabile și temeinice, răspunzând la nume de „cetate”. Tradusă cu fast în Evul Mediu, mai precis, în secolul al XIII-lea. În plus, putea să-și investească aici o parte a banilor, procurând de-a lungul anilor. La senectute, numeroși oameni aleargă spre biserici, să se roage și să se pună bine cu Domnul, după ce l-au ignorat atâta vreme. O mică parte își scriu memoriile, arogându-și merite imaginare, situații caritabile. Deja colegii săi apăruseră cu cărți, cu studii, contrazicând ofensiva celor care afirmaseră că românii cunoscuseră cel mai odios regim politic din lume. I se ivise și lui acum ocazia să iasă din întunericul în care acționase o viață. Și mai era ceva: proiectul său se altoise pe operațiunea lui Drumezea, via Negrescu, așa că va muri de ciudă securistul.

Două zile mai târziu, cei doi vlăstari ai trunchiului pe care parazita planul său, veniră, însoțiți de cei trei magicieni, să se sfătuiască la câteva pahare și, deocamdată, fără cuțite.

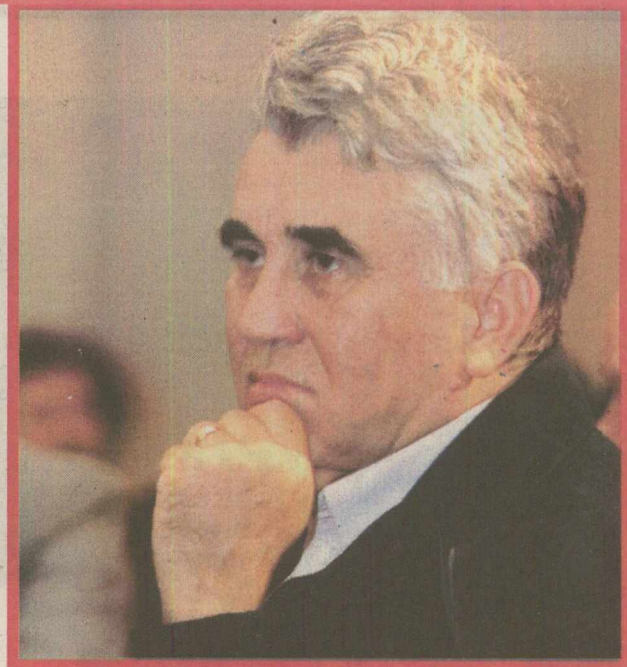
- V-ați întrebat vreodată din ce apare vișiniul?

Lipsită parcă de vreo noimă, întrebarea etnologului îi făcu pe cei doi generali să ridice din umeri. Habar n-aveau. Suspicioși, crezură că li se întinde iarăși o cursă. De data asta, Albin nu urmărea așa ceva, astfel că se grăbi să-i lămurească.

- Din amestecul roșului cu albastrul.

Culorile respective simbolizau echipele de fotbal pe care le susțineau generalii, contribuind chiar la finanțarea galeriilor, în deplasări, dar și în încăierări. Acestea pâruseră a fi până nu de mult adevăratele războaie în țară, antrenând, în dispute, până și pe dictator, în discordie chiar cu proprii lui fii. Învrăjbindu-i pe generali și alimentând nemulțumirile frontierelor, distrăgea atenția de la principalele nevoi ale țării: mâncarea, căldura, libertatea de opinie, bucuria de a călători, dreptul la manifestare.

- Înțeleg că ați priceput ce vreau să spun, reluă Negrescu. Lucrăm sub culori diferite, dar slujim aceeași cauză. Avem același interes ca deasupra noii cetăți să fluture un astfel de tricolor, în care galbenul e înlocuit cu vișiniul, obținut din combinația celor rivale. În această situație, înfrățirea noastră nu va mai putea fi pusă la îndoială.

- Definitivă?! se alertă Stăncescu.

- Depinde de situație, preciză precaut Drumezea.

- Nici vremelnică nu-i de neglijat, se amestecă Ursula.

Înțelegea că sub ochii ei se năștea un pact necesar, care nu putea decât să o avantajeze. Era obișnuită să vadă în indivizi instrumente pentru atingerea unui scop.

Drumezea controlase cândva zona, preocupările și comportamentul montagnarzilor, astfel că era omul potrivit pentru a le studia în continuare năravurile, dar și calitățile. Avusese de-a face cu psihologi și hipnotizatori, cu ghicitori și clarvăzători, capabili să converseze cu spiritele morților, pentru a le cere sprijinul la nevoie. Într-un anume fel, era ajutat chiar și de Domnul, care nu zămisliuse totuși chipuri unice și irepetabile, ci, dimpotrivă, așezase în așa fel generațiile, încât unele persoane să semene, până la identitate cu altele. Nimic mai demn de interes. Fețe prezente într-o Epocă de Aur erau similare cu cele contemporane. Credea că va trebui să consulte arhivele, documentele din mănăstiri, picturile din peșteri, actele din pivnițele Vaticanului. Unii enoriași urmau să-și schimbe doar numele cu ale medievalilor. Trebuiau cercetate și cimitirele, pentru a se împrumuta de-acolo unele nume: dar, pentru epoca respectivă, nu erau de găsit. De altfel, în toată lumea aceste locuri erau puțin încăpătoare pentru câte generații se succedaseră de-a lungul secolelor, ca și cum unele se scufundaseră în pământ, lăsând loc altora, mai proaspete. El deținea o adevărată teorie cu privire la înhumarea oamenilor, dar nu era încă momentul să o dezvolte, când și alte fapte misterioase se aflau în atenția lui. Deocamdată, era nevoie de acțiuni clare, precise, care să susțină operațiunea lui Negrescu. Chipurile trebuiau recoltate de pe alte spații, nu de pe cruci. Unele, similare, puteau dezvălui preocupări identice, astfel că translarea în timp se putea face cu mai multă ușurință. Uităturile, gesturile și comportamentele se asemănau uneori până la confuzie.

Sigur că va dezvălui conturile, gândea Stăncescu, cu condiția să i se păstreze viața. Nu pe toate, ci doar o parte a lor, să aibă și el la bătrânețe cu ce să-și ducă traiul.

- Chiar credeți că puteți susține edifiții?, întrebă un magician în limba engleză.

Stăncescu își pregăti îndelung răspunsul, temător că i se pregătește o nouă capcană.

- Depinde până unde ne întindem!

Ambiguitatea îl avantaja întotdeauna în momentele de cumpănă.

- Bănuiesc că vă bazați mai mult pe daniile enoriașilor.

- Ceea ce nu-i deloc puțin, se repezi Ursula.

- Mult, puțin, lucrarea trebuie să se încheie cât mai repede, hotărî magicianul. Nu sub presiunea cuiva însă. Numai oamenii liberi o pot desăvârși.

Stăncescu fugise dintr-un teritoriu în altul, își schimbase mereu adăposturile, ocolise oamenii și anchetatorii, iar acum era asigurat, indirect, de slobozenie, după ce-l supuseseră unor teste. Parcă pentru a-i veni în întâmpinare, magicianul îl asigură iarăși.

- Temându-te de adăpostul din spațiu, îți vom aranja unul în timp, la care nu va putea atenta careva.

Generalul de armată transpiră abundent, ezită să prezinte documentele celei care-i propusese postul de la *Interne*, nu se grăbi să anunțe noua titlatură, fiindcă experiențele prin care trecuse îl epuizaseră, dar, mai ales, pentru că propria sa fire îl determina să creadă că toți oamenii din jurul lui îi semănau în mare parte: lași, cinici, lunecoși, urmărindu-și numai interesele proprii. Un bărbat imoral își va învinui nevasta de adulter, chiar dacă aceasta nu-i oferă vreun motiv palpabil. El nu se mai încredea de mult în semenii, iar aici, pe platou, unde se aflau atâtea seminții, bănuia că doar defectele lor îi uniseră pentru a experimenta o nouă conviețuire. Intrat în cușcă, trebuia să pândescă momentul prielnic pentru a evada încă o dată.

(fragment din romanul *Naufragii*)

Vasile SĂLIȘTEANU

Născut în localitatea Săliștea Nouă, județul Cluj, la 20 noiembrie 1959. A studiat Teologia la Universitatea Babeș Bolyai din Cluj-Napoca și la Universitatea din București.

Locuiește în Călărași din anul 1982.

A început să scrie în anul 2008.

Până acum a publicat mici articole moralizatoare în diferite ziare locale, precum și câteva articole teologice în *Almanahul bisericesc* al Episcopiei Sloboziei și Călărașilor.

A organizat peste 30 de expoziții de pictură, artă grafică și sculptură, precum și câteva concerte corale și de muzică clasică.

CINISM

Aș adăpa cu picături de lumină
rădăcinile străbunilor,
să crească viguros
în coapsele mele,
parfumul primului ropot de fii.

Dar ca o gheară de uliu
m-a izbit întrebarea:
"oglinzile și împreunarea trupeză
sunt abominabile
fiindcă
sporesc numărul oamenilor?"

O POEZIE MI-A MUȘCAT DIMINEAȚA

O poezie mi-a mușcat dimineața,
neagră și slabă
ca o văduvă tânără.

Când am vrut să-mi spăl sângele
la râul singurătății
și-a pus mintea să mă urmeze,
să-mi curme posibila existență,
tăindu-mi aripile pe la încheieturi.

Am vrut să fug în emoția unei toamne,
dar cu două sentimente de răbdare
pe care nu le-am cunoscut vreodată,
m-a prins.

M-a așezat la picioarele unui tron de cenușă
ca pe țipătul unui copil la naștere
și mi-a împreunat palmele
pentru ultima rugăciune
a unui vers alb.

NU SUNT TRIST

Noaptea te reinventez și nu sunt trist,
mă ascund în visele cele mai îndrăznețe
pe care nu le descifrezi.

Am urcat de mult în cer,
iar de acolo nu cad decât copacii
care-și înfig puternic luminile în mine.

Nu sunt trist, dar perseverez.

ÎN CĂMARA SINGURĂȚĂII BLÂNDE

Genunchii plâpânzi
Și podelele rugăciunii,
O jertfă a fericirii.

În camera singurătății calde

Un înger stă la geam.

Un anotimp-lacrimă
Acompaniază noaptea de pământ
Cu un sfeșnic aprins.

Lumina prinde viață,
Cerurile se deschid,
Îngerul îmi poartă numele.

Mă apropii de El.

PĂSĂRILE ACESTEA

Păsările acestea nu mai au aripi,
încheieturile lor le-am încrestat
cu tăișul nisipurilor veșnice.

Le-am furat cântul și l-am așezat
într-o fântână scacă.

Au început să miroasă a sat părăsit
cu pomi fără rod și fără înger păzitor.

Într-un luminiș de pădure
le-am astupat ochii
cu toate creioanele de colorat.

Stoluri întregi am dizolvat
în cuvintele care au strigat
declarații false de dragoste,
le-am scaldat în sânge neprihănit,
cu săgeți otrăvite.

În duminica tuturor păsărilor fără nume,
le voi dărui aripile mele
care mi-au crescut în carnea remușcării
și voi rosti pentru ele litanii mute,
blând ca un miel adus spre jertfă.

DOR

(fiului meu Doru)

În tine
nu mi-e dor de nimeni,
ești rodul din care
răsar duminicile.
Nu-ți stinge auzul
cu vorbele chibiților,
universul trăiește
prin firul de sînge
care ne leagă,
cu privirea noastră
naștem îngeri.

Te rog, copilărește cu mine,
Fiul meu.

FĂRĂ MEMORIE

Nedescifrat,
fără memorie,
timpul
și-a ridicat blazonul
peste cer.

O frunte încrețită
vrea să-i alunge strămoșii.

Oprit lângă o clipă
născută din minune
privește orologiul din turn,
să-și reverse suflarea
peste vremurile dezorientate
și se așază cu noi la rând,
să treacă punțile vieții de prisos.

Vânturile,
Valurile...

Parodii de Lucian PERTA

PAUL VINICIUS

MAGAZINU' MIXT

d-apoi până în primăvară,
când mă voi duce și eu,
ca tot bărbatul,
pentru un studiu în America,
am făcut o vizită la țară,
de fapt o descindere,
la cumnatul,
sau vărul de-al treilea

și un pic
a lui iohanes cel pop al diacului

care, luat prin surprindere,
decă ne având nimic
de băut în casă,
decât apă quasi-potabilă,
mi-a zis,
cu vocea lui inconfundabilă,
scărpinându-se sub cușmă:
„măi, măi, să fiu al dracului -
mergem la crășmă!”

acuma, în democrație,
crășma nu mai e unitară
(ca-n perioada comunistă)
ea, și înăuntru și afară,
să se știe,
este o unitate mixtă,
adică are de toate
și toate îmbietoare -
poate de aceea
nici n-am putut ieși,
după câteva ore,
decât în genunchi și coate!

Sunt cărți despre care ar merita să scrii nu o cronică, ci un foileton de cronici, dar nu atât pentru a-i povesti conținutul, ci pentru a pune în lumină singularitatea protagoniștilor ei; așadar nu valoarea estetică, secundară și pînă la urmă lipsită de importanță, e cea care califică cartea, ci dimensiunea rară a personajelor descrise în paginile ei. Să spui despre frații Arnăuțoiu și grupul pe care l-au condus în împrejurimile Nucșoarei că sunt luptătorii cu cea mai longevivă istorie de rezistență din munții României (au rezistat nouă ani: 1949-1958) înseamnă să faci o constatare de bun-simț. Numai că această constatare se sprijină pe o convențională judecată care surprinde o realitate a cărei semnificație nu o mai sesizăm. Căci uimitor în cazul Arnăuțoiilor este că exemplul lor a reprezentat o tăgăduire a regulii statistice a molipsirii colective, acea regulă potrivit căreia frica este unul din sentimentele care se propagă cel mai repede în mentalul unei comunități, ajungînd să ghideze comportamentul oamenilor pînă la a-i împinge pe panta docilității de turmă. Arnăuțoiu au fost excepția mirabilă care răscumpără azi, la 50 de ani de la execuția lor, servilismul deplorabil al populației băștinașe. Fără ei sau fără un Ion Gavrilă Ogoranu, obrazul nostru ar fi mult mai întunecat la rememorarea istoriei secolului XX.

Arnăuțoiu s-au definit prin distanța simbolică pe care au pus-o între ei și restul populației. E ca și cum, dintr-un cîrd de gîște mergînd în aceeași direcție, cîteva se desprind de grup și se întorc împotriva curentului apei, înfruntînd șuvoiul cu conștiința că altă soluție nu există. În mod mi-

CREIERUL LUI PIRANESI

LECȚIA NUCȘOAREI

SORIN LAVRIC

rabil, exemplul lor a fost urmat de alții și, astfel, a luat naștere episodul de măreție umană din zona Nucșoarei. Cam așa ceva au fost Arnăuțoiu: niște vietăți stranii care s-au desprins de turmă și au înfruntat fatalitatea. Nu au fost singurii, dar au fost cei mai încăpățînați. Însăși jena pe care o resimțim astăzi în a folosi cuvinte mari cînd e vorba de Arnăuțoiu ne dovedește ce distanță uriașă e între dispoziția noastră psihică și psihicul lor. A-i numi eroi sau figuri tragice înseamnă să faci uz de un limbaj deplasat și lipsit de măsură. Suntem stînjeneți să-i numim eroi, iar stînjeneala e indiciul promiscuității morale în care am ajuns.

De fapt, am ajuns în asemenea hal de indiferență încît nu mai suntem în stare să ne recunoaștem valorile și, mai ales, nu mai suntem în stare să vorbim în chip convenit despre ele. Nu mai avem ton, nu mai avem ținută și ne lipsește sentimentul acela de noblețe pe care ți-l dă conștiința că vorbești despre niște modele. Am atins acea treaptă a cinismului blazat cînd cazul Arnăuțoiilor ne indispune și ne incomodează. Sunt prea frumoși în intransigența lor ca să ne mai putem recunoaște în ei. Ei aparțin altui

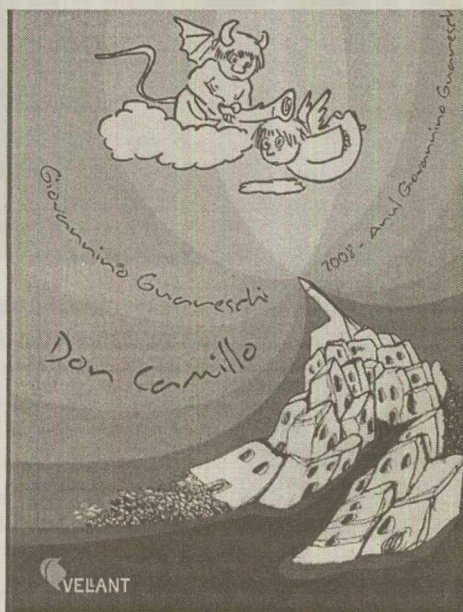
univers și ei ascultă de alte legi morale decît cele care guvernează lumea noastră. Singura șansă a Arnăuțoiilor – niște eroi tragici cărora ar trebui să le facem statuie (nu-i așa că sună ridicol?) – este ca un străin să se aplece asupra lor și să-i supună atenției europene. Atunci ne vom simți mîndri privindu-ne prin ochii altora și căpătînd certificatul de validare culturală. Pînă atunci, ca în atîtea cazuri de autoignorantă flagrantă, în loc să ne cultivăm modelele, vom gusta din spectacolul derizivității mediatic.

Fiica lui Toma Arnăuțoiu, Ioana, are un destin pe care un regizor cu talent elementar l-ar putea preschimba într-un documentar de mare efect european. La fel ca fenomenul Pitești, fenomenul Nucșoara ar putea deveni un brand românesc prin care să ne exportăm specificul esenței noastre. Ioana s-a născut într-o peșteră și a trăit doi ani în aceleași condiții cu frații Arnăuțoiu. E greu să ne închipuim foamea, frigul și frustrările prin care trebuie să fi trecut cei cinci oameni care alcătuiau, în ultimii ani, grupul partizanilor de la „Rîpele cu brazi”, cum se numea locul unde se afla grota lor. Cei cinci erau: Toma și Petre Arnăuțoiu, Titu Ju-

bleanu, Maria Plop și Ioana Arnăuțoiu, autoarea cărții apărute în urmă cu o lună la Editura Vremea. Cum spuneam, destinul acestei femei e desprins din subiectele romanelor picarești, putînd oricînd să se preschimbe într-un scenariu de film de mare efect. La fel, destinul familiei Jubleanu este unul de o înfiorătoare dramă: mama împușcată în munți, tatăl capturat și schingiuit pînă la desfigurare (securiștii i-au scos dinții cu cleștele), fiica incendiată în timpul anchetei și băiatul omorît în scena finală a capturării ultimilor partizani – cum să nu simți că destinul acestei familii e de esență eminentamente tragică? Să sperăm că, într-o zi, un regizor va ști, inspirîndu-se din cartea și albumul de fotografii apărut la Editura Ars Docendi, să facă un film prin care Europa să afle de „specificul românesc” de la Nucșoara.

O valoare nu iese în lumină decît dacă există o autoritate care s-o recunoască. Pentru frații Arnăuțoiu lipsește autoritatea morală a cărei prestigiu să confere acestor oameni statutul de eroi. Sîntem prea prinși cu meschinăriile lumii ca să mai luăm în seamă frumusețile ei. Iar Arnăuțoiu au fost niște oameni frumoși, din acea specie de frumusețe care nu poate fi cîntărită estetic, ci moral. Sub unghi moral, partizanii de la Nucșoara reprezintă o lecție tragică, al cărei miez este următorul: în confruntarea cu o forță mai puternică decît tine nu ai cum să nu pierzi pe termen scurt, numai că pe termen lung nu ai cum să nu cîștigi, cu o condiție însă: ca nația să-ți cultive memoria postumă.

«

Poate cel mai tradus și vîndut autor italian din veacul XX (tirajele cărților sale au atins milioane de exemplare), după Malaparte, Calvino, Moravia sau Pavese, Giovannino Guareschi (1908, Fontanelle di Roccabianca - 1968, Roncole Verdi) a debutat ca jurnalist și desenator la revista satirico-umoristică, fiind de-a lungul anilor colaborator, redactor-șef („Il Bertoldo”) director fondator („Candido”) la acest tip de publicații periodice. Ca scriitor s-a impus definitiv în istoria literaturii italiene prin ciclul epic „Mondo piccolo” (în tacită opoziție cu magnificența megafonată a temelor dannunziene), dedicat provinciei și câmpiei străbătute de tutelarul fluviu Pad, Bassa Padana, și evident locuitorilor săi anonimi, cu moravurile, mentalitățile și riturile specifice. Istoria, prin cele două războaie, nu cruță nici acest paese emblematic (mai mult decît un sat și mai puțin decît un orașel) nicicînd numit dar identificat de biobibliografi cu mica localitate Brescello.

Guareschi își focalizează cele patruzeci de narațiuni din cartea de față în jurul celor doi protagoniști, preotul Don Camillo și primarul comunist Giuseppe Botazzi, zis Peppone, prezentați într-un permanent contrapunct al conflictelor verbale și de interese care de multe ori degenerază în încăierări și benigne-reglări de conturi, amîndoi fiind însă conștienți de valoarea și puterea celuilalt. Sunt de fapt cele două măști antagonice și totuși complementare ale autorului, inspirate parcă din commedia dell'arte sau din benzile desenate, urzeala epică și replicile avînd un ritm ușor mecanic, previzibil, lapidar, clasic, o premeditată retorică a reiterării și simetriei, tipologic și stilistic vorbind.

În acest prim volum din saga lui Don Camillo, atleticul preot-paroh omonim, în ciuda faptului că nu se deosebește

cu nimic de locuitorii aceluși ținut, mai ales în privința comportamentului lor de personaje de western, stă de vorbă cu Cristos din altarul bisericii unde slujește, un partener desăvârșit, exigent și uman, atotștiutor (se putea altfel?), o supraconștiință, în fond. Dialogul cu acest analist sacru, deși inedit în literatura italiană, decurge firesc și emoționant, convenția literară propusă de Guareschi fiind repede asimilată de cititor, devenindu-i familiară, constituind pînă la urmă sarea și piperul majorității narațiunilor.

Antagonistul lui don Camillo, primarul comunist din acea mică localitate din Bassa (cîmpia emiliană, provincia Reggio Emilia), inflexibilul și la fel de masivul Peppone, cînd nu face pe mecanicul în propriul atelier de reparații auto, joacă rolul de primar și de șef al secției locale de partid. Obiectivul preferat al satirei lui Guareschi, Peppone suferă în primul rînd, în ciuda bunului său simț de emilian, de maladia stîngismului bolșevic.

Cititorul este de-a dreptul surprins să afle că pînă și comuniștii italieni, afiliați și ei la Komintern-ul moscovit, aveau în vocabularul curent expresii precum tovarăși, dușmanii poporului, reacțiunea pro-americană, clericalismul pro-Vatican, moșierii care înfometează poporul, dihonnia politică locală dintre „roșii” și „negri” fiind o expresie în miniatură, ludică și parodică a marelui confruntări la scara națională.

Publicat în 1948, romanul „Don Camillo” a fost ecranizat în 1952, regizor fiind Julien Duvivier; cele două personaje principale (ce se întîlniseră deja pe aceeași baricadă în lupta de rezistență din munți) sunt interpretate de Fernandel (preotul-paroh) și Gino Cervi (primarul comunist), aflați într-o continuă, cordială, dar și contondentă antipatie și dispută politică, într-un continuu război rece urmat de dezgheț (mai mult din orgoliu și temperament), în plan social ajungînd totuși la compromisuri benefice pentru comunitate.

Curtat de diverse facțiuni politice, atît de dreapta, cît și de stînga, Guareschi s-a străduit în primul rînd să-și apere și ilustreze de-a lungul celor treizeci de ani de activitate în presă și în literatură, nu atît simpatiile sale monarhiste și anticomuniste, cît propria libertate de expresie și radicalismul etic.

Caracter nestăvilit și sangvin, autor satiric prin definiție (amintind în multe privințe de dramaturgul caracterolog Caragiale, dar și de Flaubert), Guareschi n-a pregetat să ironizeze toate partidele, regimurile și guvernele care s-au

Guareschi vs. Don Camillo

GEO VASILE

succedat, începînd cu Mussolini (ce-i drept, la beție) sau viitorul premier demo-creștin Alcide de Gasperi și terminînd cu președintele liberal al țării, Luigi Einaudi, sau secretarul general al P.C.I., Palmiro Togliatti.

Conflictele autorului cu puterea i-au adus multe persecuții și suferințe (detenție în lagăre de concentrare din Cehoslovacia și Polonia pentru că a refuzat să adere la Republica Socială Italiană a lui Mussolini, cu sediul la Salò) și mai bine de un an de închisoare, plus șase luni de domiciliu forțat.

Mai actual ca oricînd, inclusiv cu prilejul recentelor alegeri din Italia anului 2008, Giovannino Guareschi s-a autotocarterizat fără cusur și cu o irezistibilă ironie amară atunci cînd a scris în „Diario clandestino” (publicat între anii 1943 și 1946): „A trebuit să fac tot felul de lucruri ca să supraviețuiesc, mi s-au întîmplat de toate, deoarece m-am dedicat unui program precis care se poate rezuma printr-un singur slogan: «Nu mor nici dacă o să mă omoare»”. Despre viața și opera acestui autor cu adevărat popular au scris, dacă e să parcurgem cele peste 30 de pagini de bibliografie selectivă din anexa ediției italiene, un număr impresionant de personalități, critici și istorici literari, scriitori, jurnaliști, dintre care spicuim: A. Bevilacqua, G. Borgese, Oreste del Buono, Enzo Biagi, A. Gnocchi, V. Messori, A. Minardi, I. Montanelli, C. Sommaruga, G. Torelli.

Ingratitudinea lumii și a instituțiilor a funcționat și în cazul lui Guareschi, cu o singură excepție: Editura Rizzoli i-a tipărit întreaga operă antumă și postumă, începînd din anul 1941, ultimele volume fiind din 1998, 2003 și 2006: „Tutto Don Camillo” (antologia celor trei sute patruzeci și șase de povestiri din ciclul „Lume mărunță”, „Mondo candido 1953-1958” (culegere de texte, desene și povestiri din revista „Candido”, al cărei director fondator și animator a fost Guareschi) și „Don Camillo” (ediția cu numărul 22 care a servit la traducerea apărută la Editura Vellant).

Tradus în principalele limbi europene, dar ignorat de Edituri și de italieniștii din țara noastră, din motive care ne scapă, iată că anul acesta „Don Camillo” ne va vorbi și în limba română (versiunea aparține subsemnatului) despre cum a reușit să-l facă pe durul, comunistul și ateul Peppone, implicat pînă și în intriga polițistă cu care se încheie cartea, să picteze în nuanțele trandafirului statueta Pruncului Sfînt din ieslea pe care preotul-paroh tocmai o pregătea pentru sîrbătoarea Crăciunului.

«

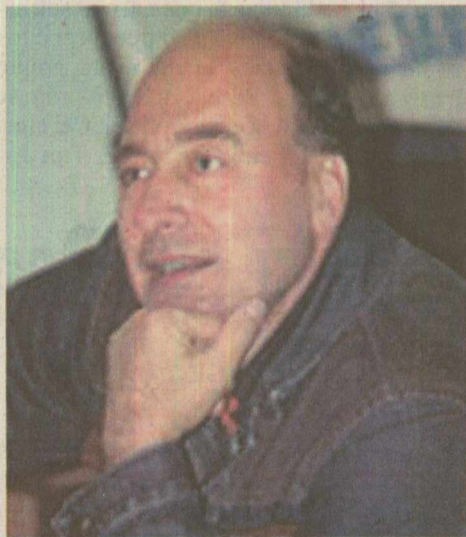
MELODIE BASARABEANĂ

MIRCEA GHITULESCU

După Nicoletă Esinencu jucată la Brașov cu **Fuck you Eu.ro.pa**, Constantin Cheianu este încă un dramaturg din Basarabia jucat în România, deși există acolo un cvintet de autori dramatici demni de tot interesul. În container este drama emigranților basarabeni, concentrată în câteva scene dramatice bine plasate într-o atmosferă generală de farsă tragică specifică lui Constantin Cheianu. Anume i-am pus alături pe cei doi autori pentru că temele lor sunt identice și obsesiile comune: soarta basarabeianului care rătăcește printr-o Europă care nu-l dorește, ci îl rejec-tează. Sigur, din punct de vedere tehnic, drama lui Cheianu e mai complexă, mai lucrată, nu e o simplă revărsare, oricât de talentată, de frustrări și proteste. Este o frumoasă construcție dramatică, o tristă „melodie basarabeiană” - apropo de **Melodie varșoviană**. Din „melodia” de la Chișinău a dispărut orice urmă de sentimentalism, dar și melancolia pentru iubirea interzisă din piesa lui Leonid Zorin. Oamenii din piesa lui Constantin Cheianu trăiesc în epoca granițelor interzise și sunt în stare să-și dea viața pentru un pașaport, nu pentru o mare iubire. Viorel Ciobanu (în lituaniană Viorelus Ciobanus, glumește Cheianu) a traversat Europa călare pe roata de rezervă a unui TIR pentru a ajunge în Irlanda, un fel de „american dream”... Se poate și mai rău, ca de pildă să te ghemuiești într-un container unde trebuie să stai patruzeci și opt de ore cu riscul să te sufoci în orice clipă.

Basarabeni orbecăie prin Europa în căutare de bani și hrană, fiind reduși la necesitățile primitive, într-o stare de semi-animalitate deplorabilă, așa cum excelent punctează scena în care oamenii imită maimuțele, una dintre scenele-cheie ale spectacolului regizat de Cristian Ban la Teatrul Odeon. Sigur, pentru români problema frontierelor europene nu se mai pune cu aceeași înverșunare.

Acțiunea autorului se plasează într-un hotel din Bruxelles, dar viziunea mizerabilistă a scenografei Cristina Milea este mult mai adecvată. Ea a stabilit ca spațiu de joc o cameră în vecinătatea unui closet comun, locul de întâlnire al interlopilor, acolo unde se fac afaceri pe seama transfugilor. Mizeria vieții de transfug devine, astfel, senzorială, rău mirositoare. Constantin Cheianu este necruțător cu compatrioții săi, asemenea lui Emil Cio-

ran pe vremuri. Nu-i compătimește, ci îi acuză pentru trădarea aproapelui. Mai exact îi ironizează, de unde și efectele comice în contexte mizerabile ce răzbat, din când în când, printre strigăte și înjurături. „Melodia basarabeiană”, spre deosebire de cea varșoviană, este o tragică bolboroseală româno-ruso-lituaniană indistinctă (pașapoartele basarabenilor vin pe filieră lituaniană) a unor ființe umane care nu mai au acces la tragedie pentru că și-au pierdut demnitatea.

Marius Damian, o surpriză ca actor, după ce, cu câțiva ani în urmă, ne-a surprins ca autor dramatic, exprimă cel mai puternic acest sentiment al demnității pierdute care transformă existența într-o farsă. Actorii imită cu voluptate vorbirea de peste Prut, unii dintre ei fiind basarabeni sadea ca Dimitri Bogomaz (Sergiu, păcălitorul păcălit, care înșală compatrioții, dar îl fură lituanienii). Un tip de mafiot de duzină compune Relu Poalelungi (Donatas). Un naiv care pomenește în lume la voia întâmplării joacă Mihai Smarandache cu o frumoasă inocență, plecând spre moarte cu nedumerirea pe chip (Igor). Veșnic agitat, mereu în acțiune, Gabriel Pintilei este „ghidul” spre Irlanda, de fapt, un fel de Caron care te trece Styxul. Irina Mazanitis joacă rolul mamei lui Igor cu infinite nuanțe de tandrețe.

Nu este, totuși, doar o dramă basarabeiană, pentru că emigrația interzisă este o temă mereu în actualitate. Se potrivește și cubanezilor care înoată până în Florida. Dar sound-ul de la Chișinău este foarte distinct.

Omagiu regizorului Iulian Mișu

CĂLIN STĂNCULESCU

Săptămâna trecută sala Union a Cinemateciei a fost neîncăpătoare la seara omagială Iulian Mișu, regizor de la a cărui dispariție s-au scurs zece ani. „Despre Iulian Mișu, așa cum a fost. Despre noi așa cum suntem” este titlul filmului documentar semnat de Laurențiu Damian, regia, și Ana Marina Constantinescu, scenariul, s-ar putea spune un model de rememorare cinematografică a unuia dintre „clasicii” artei a șaptea, așa cum s-a materializat în ultima jumătate de secol. Actori și regizori, scenografi și asistenți de regie, tehnicieni sau doar apropiați ai cineaștului dispărut au rememorat cu emoție în fața camerei clipe de artă și viață desenând firesc dimensiunile personalității creatorului inegal și turbulent care a fost autorul unor titluri remarcabile precum „Viața nu iartă”, „Poveste sentimentală”, „Felix și Otilia” sau „Lumina palidă a durerii”.

Iulian Mișu a debutat în 1955 cu „La mere”, ecranizare a unei proze cehoviene, semnată alături de Manole Marcus, un film-parabolă legat de izgonirea biblică din rai, în același timp semnul intrării în activitate a primului val de cineaști după etatizarea cinematografiei. O formulă inovatoare experimentalistă avea să fie și filmul „Viața nu iartă”, evocare dramatică a unor secvențe petrecute la Mărășești, scena unor dramatice confruntări militare și, nu mai puțin, factorul declanșator al unor puternice conflicte psihologice, afective sau intelectuale. Și acest film, ținut aproape doi ani în cutii din cauza cenzurii, a fost realizat în colaborare cu Manole Marcus, și aici s-au exprimat pentru prima oară preocupările cineaștilor români de a materializa fluxul spiritual al memoriei, ulterior strălucit exemplificată de operele unui Alain Resnais ca „Hiroshima, dragostea mea” sau „Anul trecut la Marienbad”.

Un frumos exemplu de ecranizare iconoclastă este și „Felix și Otilia”, und regizorul are inspirația de a distribui doi actori neprofesioniști, interpretarea acestora egalând-o pe cea a marilor nume de pe generic - Clody Bertola,

Gheorghe Dinică, Gina Patrichi, Eliza Petrăchescu, Violeta Andrei sau Ovidiu Schumacher. Aici debutează ca actor și marele scenograf Radu Boruzescu, ale cărui amintiri surprinse de Laurențiu Damian configurează relația regizorului cu proprii actori. În filmul-omagiu, un loc poate prea larg este acordat interpretului lui Pascalopol din filmul amintit, regizorul Sergiu Nicolaescu, care a impus un alt final personajului său, conferindu-i un plus de patetism nemeritat.

Printre titlurile operei surprinse de autorii omagiului se numără și capodopera lui Iulian Mișu „Lumina palidă a durerii”, singurul scenariu de ficțiune semnat de George Macovescu, care în epocă mai scrisese câteva comentarii la documentare. „Frescă epică, cronică și poem”, spune Marina Constantinescu, acest film poate fi cu demnitate alăturat de un titlu celebru al timpului, „Siberiada” lui Andrei Mihalkov Koncalovski, realizat cu doi ani înainte de cineaștului român, în 1978.

Dar Iulian Mișu nu era numai un autor genial, ci și un creator foarte incomod, exigent cu sine, dar extrem de tiranic pe platou, cu replici mușcătoare și ironii acide la adresa celor mai apropiați colaboratori. Unul dintre marile merite ale autorilor filmului dedicat lui Iulian Mișu este și acela de a nu fi denaturat sau edulcorat dimensiunile umane ale personajului acestei autentice „lecții de cinema”. Portretul regizorului este desenat însă cu tușe fine de emoție, semnate de actorii Violeta Andrei, Julieta Szonyi, Irina Petrescu, Liliana Tudor Iorgulescu, regizorul secund Adriana Lupu sau de monteuză Gabriela Nasta.

O dată cu lansarea filmului a fost lansat și volumul „Despre Iulian Mișu așa cum a fost”, editat de Editura Video, în română și engleză, ce cuprinde extrase din cronicile timpului, mărturiile ale colaboratorilor și prietenilor cineaștului, studiul „Omul, artistul, profesorul”, semnat de Marina Constantinescu, extrase din profesiunile de credință ale regizorului, precum și filmografia completă.

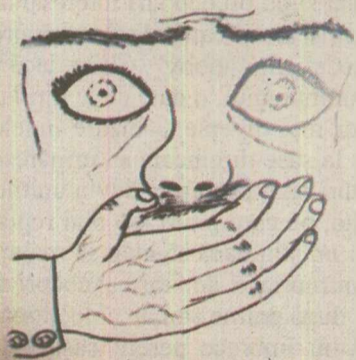
Credem că asemenea exerciții de neuitare pot fi continuate și pentru alți cineaști ca Mircea Săucan, Alexandru Tatos, Lucian Bratu, Savel Stiopul, Mircea Veroiu, Ion Popescu-Gopo și mulți alții.

POLITICHIE ȘI AMOR

HORIA GÂRBEA

ANGHEL GÂDEA

TEROARE ȘI TĂCERE

Editura TIPOALEX
Alexandria - 2009

Anghel Gâdea, *Teroare și tăcere*,
Editura Tipoalex, publicistică

Nu ratați remarcabilul volum de publicistică al lui Anghel Gâdea *Teroare și tăcere*, Editura Tipoalex, editură puțin notorie, din păcate. Autorul, născut în 1935, a trăit pe viu dramele cooperativizării și teroarea complementară, dar a și reconstituit din documente tragedia țăranilor terorizați atunci în Câmpia Română, mulți uciși fără ezitare pentru că au refuzat absurdă colectivizare. Alte articole culese în volum cuprind secvențe memorialistice despre lumea literară a anilor 1970-1980, mo-

mente descrise cu umor negru de provincialul care încerca să intre în literatură, frânat fără a ști de ce de cenzură sau doar de „jocurile” confrăților, în straniul balet al acestora între curaj și lașitate, interese de grup și trădări individuale. Tonul neutral al autorului accentuează oroarea faptelor povestite, unele rămase necunoscute, toate demne să figureze într-un catalog al ticăloșiei. Anghel Gâdea pare să reia maxima lui T. Mazilu (nici el, de altfel, un nevinovat): „Poate fi omul atât de ticălos? Poate!”

Elena Vulcănescu, *Mitul de sub casă*,
Editura Convorbiri literare, poezie

Poezii inedite, foarte originale. Un vers memorabil: „De la Goya, bunicul păstrase jobenul, asumându-și toată aventura onirică”. Faptul că în anul 2008 Elena Vulcănescu a cucerit Premiul pentru critică și istorie literară al Asociației Scriitorilor din București pe anul 2007, ca recunoaștere pentru volumul său despre biografia și opera lui Vasile Alecsandri, nu a îndepărtat-o de vocația sa principală care este scrierea poeziei. După ce, prin repetate transformări, epurări semnificative, clarificări și esențializări ale discursului poetic, Elena Vulcănescu a ajuns la o treaptă a dicțiunii poetice care se putea numi a maturității, la lipsa completă a ostentației și eliminarea artificiilor grațioase, a intervenit o pauză semnificativă. În acest

timp, necesar recristalizării și reflecției, autoarea, pe lângă scrierea unei cărți de mare intensitate și dificultate a documentării, pare să-și fi regândit poezia dintr-o perspectivă mai accentuat personală. Nu încapă îndoială că orice act poetic este unul personal și personalizat, totuși, în diferite tipuri de scriitură, poetul se dezvăluie mai mult sau mai puțin, ecoul său este mai

deschis către generalitate, detașat sau, dimpotrivă, mai aproape de „relatarea” propriei lumi lăuntrice, în care eul liric se confundă cu sinele autorului. O astfel de carte propune acum Elena Vulcănescu, o carte construită cu migală și cu acribie, câștigate poate sau oricum adâncite prin studiul istoric-literar anterior. Este un volum care pune în pagină biografia efectivă, nu doar pe cea spirituală, a semnatarei. Mi se pare semnificativ faptul că unele texte, puține totuși, sînt reluate dintr-un ciclu de inedite prezent în volumul anterior, acestea fiind jaloane ale unei existențe precedente, înainte chiar de a fi repere ale unei opere. Dacă e adevărat ce spune poeta: *mitul de sub casă e un munte năruit*, nici poezia nu e străină de această năruire. Cartea se alcătuiește din trei cicluri, similare părților unui concert: MUNTELE NĂRUIT, MUNTELE FACERII și CETATEA SĂLCIILOR, trecînd de la *andante* la un *allegro (ma non troppo!)* și ajungînd la un final *scherzo*, oarecum surprinzător, într-o mișcare largă de un căutat prozaism. În acest ultim ciclu, cel mai scurt, poeta glumește amar, se joacă lucid și inteligent, face haz de necaz cu imagini onirice.

Nicolae Havriliuc, *Măștile reglabile*, Editura Tracus Arte, teatru

Volumul profesorului „perfect”, cum îl denumește în prefață Mircea Ghiulescu, cel care l-a inventat pe autor, cuprinde patru texte scurte ale unor farse care schițează pe-alocuri și elemente de teoria textului teatral. Nicolae Havriliuc este „la bază” un cronicar dramatic și istoric al teatru-

lui. Deunăzi, insașiabilul Nicolae Havriliuc se arătase cititorilor și în ipostaza de poet. El are o mare dorință de a se exprima și își speculează intens mobilitatea și cunoștințele. Obsedat de propriul discurs, dramaturgul nu vrea să-și seducă ipocritul cititor, ci, eventual, să-l convingă prin enun-

țuri de la catedră. Nicolae Havriliuc nu este un dramaturg, ci un autor care a citit teatru și a scris despre el cu acribie, crezînd că astfel i-a găsit rețeta. Îi lipsesc exact doza de inspirație inefabilă și cea de intuiție tanscendentă studiului, cele care deosebesc un tenisman de un excelent bătător de covoare.

Angelo Mitchievici, *Cinema*,
Editura Polirom, proză scurtă

Angelo Mitchievici CINEMA

povestiri

Remarc cu plăcere povestirile lui Angelo Mitchievici din volumul *Cinema*, Editura Polirom. Universitarul constănțean, redutabil comentator de filme artistice, realizează un lucru neuzitat în literatura noastră: privirea existenței prin opere cinematografice, cărora le dă o subtilă replică. Totuși acesta este numai pretextul pentru niște narațiuni, mai degrabă amare, chiar prea sumbre față de seninătatea și umorul autorului, care se suțin prin ele însele, dincolo de alu-

ziile la reperate din istoria filmului. Angelo Mitchievici este un prozator de o maximă seriozitate, care nu s-a hotărît dacă să mizeze pe ea sau să se lase în voia unor porniri ludice inerente epocii în care scrie și inteligenței sale combinatorii.

Textele sînt adesea prea calculate și grave, nota de ironie fiind greu accesibilă celor neinițiați. Autorul ar putea să meargă mai decis pe calea unei „frivolități” asumate pentru că are digitația necesară.

Florica Bud

Florica Bud, *Reparam onoare și clondire*,
Editura Limes, proză, ese

REPARAM ONOARE ȘI CLONDIRE

LIMES

Cu o postfață de Gh. Grigurcu, temerara prozatoare din Baia Mare atacă teme mari la ordinea zilei dintr-un unghi inedit și fără a ceda prejudecăților curente. Volumul conține tablete de scriitor incisive, jucăușe, proze scurte ironice despre politichie și amor ale unei autoare ce nu își pune limite în fantezie, nici în jocurile lexicale, nici în onomastica stranie și semnificativă a personajelor, arîntind prin aceasta de Lewis Carroll. Florica Bud nu scrie proză reflexivă, ea

preferă să atace realitatea dintr-un unghi personal, fără a-și acoperi asalturile și retragerile, glumind cu lucrurile serioase și luînd în rîs, cu masca infantilității, temele care învîrtoșează limbajul „analizatorilor”. Dacă totul n-ar fi decît un joc? Dacă, în veac, un ciclon ar șterge de pe socluri exact numele care fac legea și ar lăsa numai semnăturile autorilor de graffitti? Cum s-ar scrie atunci istoria și cine ar citi-o ca mița în calendar? Un titlu: „Motanul și literatura”.

Flavius Lucăcel, *Ceai de fluturi - Butterfly Tea*, Editura Limes, teatru

O piesă în două acte, atipică și greu reprezentabilă, care arată mai degrabă disponibilitatea dramaturgului din Cluj pentru scenarii onirice decît calitățile de dramaturg, publică Flavius Lucăcel: *Ceai de fluturi - Butterfly Tea* (versiunea în engleză de Mădălina Cadariu), Editura Limes. Pe-alocuri, textul poate aminti de piesele lui Gellu Naum, dar fără neliniștea de pictură metafizică din acestea. Oricum, o încercare insolită de la care un regizor ar putea porni pentru a realiza practic orice ar dori (un pamflet antirăzboinic, o comedie feerică etc.). Replicile nu sînt strălucit de absurde și, în general, aerul de normalitate - pe care autorul îl impune adesea unui text care are altă miză decît rigoarea - trag spre pămînt „zborul de fluturi” fantezist care se ghicește că ar fi fost planul inițial. De reflectat, oricum.

În televiziune, ca și în croitorie, există câteva case mari la care se raportează toată planeta. De pildă, un serial marca BBC este certificatul calității clasice, iar un film pentru TV produs de HBO sau de Hallmark se recomandă singur. În ceea ce privește documentarele, moda se scrie la Discovery, Animal Planet și National Geographic. În ani, aceste canale de nișă au devenit instanță, reper, ediție princeps. Probabil că și domniile voastre au auzit de multe ori persoane cu pretenții aducând în conversație argumentul suprem de credibilitate pentru cine știe ce debilitate: „Vai, dar am văzut la Discovery!”. Și gata, ți-a închis gura, discuția s-a încheiat. Cu toate acestea, românul, mai hâtru din fire și dotat cu sentimentul ridicolului, i-a spus Descoperi. Cu alte cuvinte, locul acela ca un talcioc-bazar-turn Babel, în care găsești lucruri la care nici cu gândul n-ai gândit, nici n-ai sperat a le afla vreodată. Din acest punct de vedere, televiziunile de nișă tip documentar sunt cele mai moderne, cele mai aproape de spiritul și febra internetului. Găsești orice, în funcție de domeniul de interes, doar să dai click pe motorul de căutare. Apoi nu-ți mai dezlipești ochii, căci filmele sunt foarte bine făcute, fără zgârcenie, după toate regulile dramei, astfel încât să hrănească și curiozitatea, și ludicitatea, și nevoia de tensiune. Îmi amintesc, acum mai bine de 10 ani, cum căutam să nu pierdem aventurile lui Jacques Yves Cousteau – explorări în serial, din fundul oceanului până în vârful muntelui. Iar când s-a aflat că vor difuza episoadele filmate în Delta Dunării, unde cercetătorul a fost însoțit de regretatul Radu Anton Roman, a înnebunit tot spațiul carpato-danubiano-pontic! Astăzi nu ar mai atrage în asemenea măsură geografia extremă, toată lumea care are o căsuță poștală electronică a văzut globul, cu sau fără voie, prin intermediul prietenilor binevoitori care-ți încarcă până la refuz e-mailul cu power pointuri despre orice țară, regiune, râu, ram.

Televiziunile s-au adaptat și, în loc să piardă, au sporit afacerea, împărțind materialul filmat pe teme și zone de interes. Au apărut canale mai mici, dedicate unei minorități anume a publicului, împreună alcătuind un mare trust: posturi despre călătorii sau despre istorie, despre construcții și amenajări de case, despre științe, despre investigații, da Vinci learning... Ca și în cazul internetului, folosit mai mult decât ca un simplu instrument, ei au izolat enorm telespectatorul, l-au închis într-o bulă cu ecran, prin intermediul căruia îi prescriu, în doze bine calculate, drogul așa-zis informațional. Cunosce din ce în ce mai mulți oameni care și-au tăiat, alegând un post de nișă, legăturile cu realitatea, cu prietenii sau cu altfel de mijloace media.

TV PLANET

LEGAL DRUGS

ANA-MARIA NISTOR

Televizorul lor merge doar pe un astfel de canal, dându-le iluzia retragerii într-o lume superioară, caldă și bună, plină de învățăminte pe care le primesc cu limba în timp ce-și mănâncă supa, când au insomnia sau, pur și simplu, sunt oboșiți și „altceva interesant nu e”. Atunci deschid televizorul ca pe vremea când răsfoiau o carte și se cufundă în „lumea fascinantă” de pe Discovery, în „tărâmurii necunoscute” pe National Geographic.

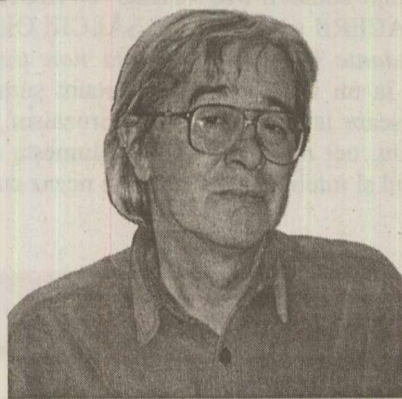
Lăsându-mă și eu purtată vreo 3 zile pe aripile învățăturilor TV, am descoperit (ce cuvânt magic!) criteriile de ordonare a emisiunilor. Tipurile de droguri, dacă vreți. Primul, cel mai puțin periculos, cred, este „how to”. L-am numit așa după puzderia de documentare în care se explică orice secret de fabricație, se însușește orice deprindere. Cum să-mi repar caloriferul, cum să plantez trandafiri, cum să pun tapet și să schimb uleiul de la tractor, cum să învăț olăritul și trasul cu arcul. Acum pot ști, urmărind cu atenție câteva emisiuni de un ceas fiecare, și, astfel, devin din caldă aspirantă maistru cât ai clipi. Am observat că și câteva posturi de-ale noastre folosesc rețeta asta, însă noi nu depășim încă stadiul de curs de bucătar de ocazie și bricoleur cu materialul clientului. În plus, emisiunile românești nu-mi dau sentimentul acela prielnic, de campion: „tu poți, vei reuși, ai încredere, vei fi cel mai bun, cartea recordurilor te așteaptă!”.

O altă categorie, cea mai prizată și datorită căreia aceste canale și-au căpătat notorietatea, este „enciclopedia de buzunar”. Se adresează curiozității, o însușire profund umană, zestre din naștere, ca și dorința de a fi mai presus de semenii tăi, măcar într-o conversație. Atunci, exact la momentul oportun, scoți frumușel din buzunar asul științei și plesnești peste ochi

auditoriul. Nu e nevoie să intri în amănunte, doar să presari câteva detalii picante. Formula de început e bine să fie ceva de genul „Cum, dar nu știați că...?”. Apoi continui calm, cu fraze bine decupate, ca informația să ajungă la destinatar și să-l surprindă, așa cum ți s-a întâmplat și ție. Vei vorbi simplu și clar despre hyaenodon, strămoșul hienei de azi, despre cei 13.000 de muncitori care au montat peste un miliard de șuruburi în tunelul Franța-Marea Britanie, despre noul dispozitiv cu laser pentru mulsul vacilor și despre specia de panda roșcat care e pe cale de dispariție. Curiozitățile tip Discovery sunt garanția succesului în societate, iar tu vei trece drept un om cultivat sau, cel puțin, informat și cu preocupări interesante.

Pentru cunoscători, canalele de nișă produc documentarele model „my hobby”. Chiar dacă nu ai, o să-ți faci cu siguranță unul, o dată ce te uiți la emisiunile dedicate celor mai diverse și bizare îndeletniciri. Eu am stat până la șase dimineața să urmăresc în paralel pe două posturi cum pasiunile devin un mod de viață. Soluție greșită, pe care n-am s-o mai repet, pentru că nici acum eu nu știu dacă să aleg să mă apuc de construit dominouri uriașe, de fabricat cocori de hârtie, de făcut mulaje după palme sau de colecționat capace de bere care să-mi îmbrace pereții casei. Ar mai fi și insectarul de albine, dar pentru asta ar trebui să merg până în Africa, unde, dacă ajungi, e păcat să nu strângi mostre de nisip colorat. Din această dilemă nu pot ieși decât apelând la drogul hard – „mântuirea id logică”. Acesta se insinuează prin pupilă și se scurge în conștiință, iar acțiunea sa poate fi fatală unui mod de a gândi. Mă refer la emisiunile precum „Miturile sfărâmate”, a căror modă a început o dată cu isteria „Codul lui da Vinci” și care continuă cu îndrăzneala lui „se poate orice”. Povestea nu e nouă, începe prin 1907, când un nebun a vrut să măsoare suflul și, conform greutateii unui muribund, moartea ne ușurează de vreo 36 de grame. Astăzi, demența de a pipăi invizibilul a atins cote ridicole: se pun la aparate subconștientul și inconștientul, se măsoară respirația în timpul rugăciunii, al bucuriei, al fricii, se analizează regiunile din creier afectate în timpul visului, se pune sub lupă inima îndrăgostită, se explică științific mersul pe apă, învierea lui Lazăr, meditația. Se oferă o colecție de variante de mântuire, toate ideologice, toate posibile. Condiția e să crezi. Cercetarea au făcut-o alții pentru tine, așa că să crezi că nu crezi nimic. Desigur, în afară de ceea ce este cântărit, măsurat, demonstrat, descoperit.

Ștefan IOANID POSTUME

22 septembrie 2009

Nu am vocația suferinței. Este de ajuns o rază de lumină căzând oblic pe fața galbenă a bibliotecii Toată suferința nefericirea tragedia acestei după-amieze a acestor zile iat-o cum dispere.

1 ianuarie 2006

Recunosc nu am scris niciodată pentru oameni.

3 ianuarie 2006

Doar cei care nu se născuseră încă îi lăsau pe cei vii să moară

Luni, 9 ianuarie 2006

Tocmai am venit de la casa de ajutor social unde trebuie să mă duc în fiecare lună cu buletinul de identitate cartea de muncă și certificatul de șomer în care mi se pune o ștampilă pe toată existența mea dedicată cristalelor negre

13 ianuarie 2006

Pe nimeni n-am iubit cu adevărat fără să-l urăsc puțin

Duminică, 29 iulie 2008

Nu demult Laurențiu mi-a spus că m-a visat: scriam o poezie astăzi Laurențiu a murit la spitalul Sfânta Maria. Era născut în zodia leului

(Horoscop pentru zodia Leului, 29 iulie 2008 – „o zi bună în care dorința de comunicare și cunoaștere este mai mare decât de obicei”)

16 august 2008

ziua aceasta a trecut fără prea mari viziuni

27 noiembrie 2008

Dacă este adevărat că fiecare om moare așa cum a trăit ar trebui să mă sinucid. Pentru că ce altceva a fost viața mea decât o continuă, lentă sinucidere

27 noiembrie 2008

Mă sună Claudiu la telefon îmi spune că acolo în Kronstadt ninge că este atât de bine să trăiești în timpul vieții tale i-am spus că nu sunt de acord în ultima vreme am mereu impresia că trăiesc în timpul vieții altuia

27 aprilie 2006

Sunt din ce în ce mai neliniștit Anselmus în ultimul timp scrie cuvinte pe care nu le înțeleg

parcă altcineva le scrie în locul meu oare din această eroare se naște poezia?

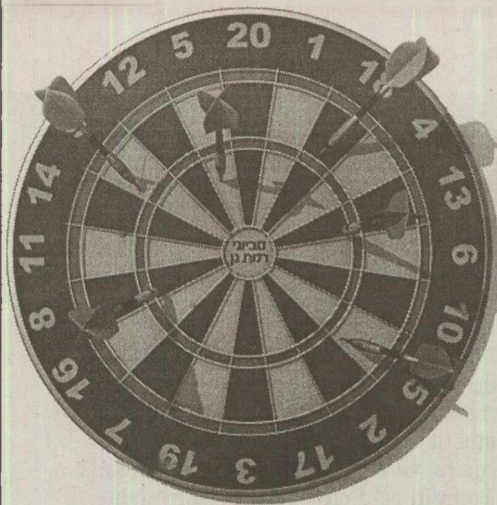
27 mai 2006

Este evident că sunt obsedat astăzi mi-am adus aminte iar de cuvintele din apele sălbatice de la Pietrele lui Solomon din Kronstadt

erau cele mai vii veneau mereu din copilărie de fapt nu se născuseră încă

28 mai

De când sunt șomer pe o folie magnetică betiana îmi face în fiecare zi programul: astăzi de scos cămele pe lângă lacuri de cumpărat lapte apă minerală plăta sare de ascuțit foarfeca să pun la uscat frunzele de vișin culese ieri cam așa încep eu aproape fiecare zi Anselmus un lucru care îmi place și care mi se pare foarte potrivit pentru începutul oricărei metafizici serioase.

DESPRE ERORI ȘI MORMINTE

Una dintre temele, ce-i drept, marginale, de atac la recenta conferință a Uniunii Scriitorilor a fost tratamentul rezervat scriitorului exilat Paul Goma. Anterior conferinței, destule voci au cerut să i se instituie o indemnizație, ba chiar să i se acorde postul de „președinte de onoare” al Uniunii. ● În ceea ce privește Președinția de onoare, am avut ocazia să explic unor colegi, personal și cu tot tactul, că nu se poate acorda nimănui ceva ce noi, USR mai precis, nu avem, respectiv postul neprevăzut în statut. ● Cu indemnizația se schimbă treaba! Domnul Paul Goma este membru al Uniunii Scriitorilor, fiind reprimit din anul 1990 (și nu rămas în afara ei, cum încearcă să sugereze unii, tendențioși). Așadar, îndată ce domnia-sa ar reveni și *de facto*, plătind minimala cotizație și dobândind o legitimație valabilă, ar fi pe deplin îndreptățit să solicite o indemnizație, subliniez dublu: SĂ SOLICITE (o indemnizație nu se acordă cui n-o cere!). ● Sper că nimeni nu ar refuza atribuirea ei. Domnul Goma e un scriitor comparabil ca merite literare cu mulți confrăți care au numita indemnizație, iar ca atitudine civică îi depășește. Nu a fost nici membru prin ce-ce, nu a scris elogios despre Ceaușescu sau Lenin, ca alții care primesc renta viageră în calitate de merituosi fără să le numere nimeni ouăle de aur. ● Gândind așa, cu o logică simplă, mai gândindu-mă apoi că nu-i ușor să-ți faci un rost printre străini, mi-am călcat oarecum pe inimă și i-am scris domnului Goma, cu toată delicatețea, invitându-l să se alăture și formal (cu acte) Uniunii, la **Asociația București, Secția proză**. ● Că nu mi-a răspuns, e treaba domniei sale! Dar că am fost culpabilizați tot noi, cei care ne ocupăm de asta, pentru tratamentul nedrept la care îl supunem pe

domnul Goma... asta e manipulare pe față. ● Mai acum câteva luni, a venit în România doamna Gabriela Melinescu (și) ca să își expună niște lucrări de artă plastică realizate de domnia-sa în exil. M-am apropiat doar de doamna Gabriela Melinescu, la vernisaj, în calitate oficială, și i-am pus întrebarea, firească, dacă nu ar dori să revină – *de fapt*, cu acte în regulă – în rândurile Uniunii Scriitorilor. Răspunsul a fost negativ. M-am înclinat politicos, cerind iertare de deranj, și am plecat. ● Fac la fel și în cazul domnului Paul Goma. Dacă nu vrea, cu sila nu se poate! Dar ce doresc cei care-i manipulează numele? De ce ne ceartă ei că (mare culpă!) nu-l ajutam pe domnul Goma să treacă strada, când domnia-sa nici nu vrea să traverseze?! ● Și vin la altă chestiune: unul dintre avocații nesolicitați ai domnului Goma este domnul profesor Marin Mincu. Domnul profesor acuză ingratitudea Uniunii. Cine vorbește?! ● Domnul profesor Mincu - repudiat de proprii săi discipoli - este el însuși un monument al ingraturității, cum am avut onoarea să comunic chiar Conferinței USR, în plenul ei. ● Domnul Marin Mincu mi-a făcut curte în repetate rânduri și, nu din acest motiv, ci pentru o consecvență necesară în aplicarea criteriilor, l-am propus cu insistență în Comitetul Director al Uniunii pentru obținerea indemnizației de merit. Nu regret! Am făcut ceea ce trebuia să fac și ceea ce colegilor mei de comitet nici nu le trecea prin minte! Pentru că ei puneau în față caracterul domnului Marin Mincu, câtă vreme eu vedeam, cum e și normal, recunoașterile primite de opera lui. ● Justiția trebuie să facă abstracție de persoana justițiabilului, pledam eu. Și ceiștigam, spre cinstea logicii colegilor mei de Comitet. ● Consecința: la alegerile pentru Președinția ASB domnul Mincu nu a stat acasă, ceea ce era, sau putea fi, justificat. Nici nu a venit ca să-și dea votul (oricum secret) mie sau altui candidat, treaba domniei-sale. Nu... Domnul Marin Mincu a venit pînă la ușa teatrului unde avea loc adunarea și nu a intrat, afectînd un suprem dispreț nu numai față de mine care îi obținusem o practică rentă viageră, ci față de toți colegii! Domnul Mincu știe să ia, nu și dea! ● Am fost unul dintre puținii scriitori care i-au rezervat domnului Marin

Mincu un tratament nu doar normal, ci foarte deferent. Mult peste cel al propriilor săi discipoli, tineri autori reali sau inventați. Am respins cu sinceră indignare numirea „boșorog nebun” cu care îl gratulau fără rezerve mulți confrăți. O resping și acum. Dar nu pot să nu-l plasez pe domnul Mincu pe locul întâi într-un clasament al ingraturității și – termenul se impune singur – al mitocăniei de tranziție. ● Cît despre posteritatea domnului Mincu, nu se va găsi niciun Dante să-l întilnească prin Infern și s-o descrie, deci o consider egală - de pe acum - cu neantul. (H.G.) ● Despre modele și exemple, glorie de prezent și spirite perene, despre buluc și bucluc, despre valorile noastre și valorile lor, despre plecaciuni la înalta poartă a publicității, despre anonimi și eroi trudind, unii la masa tăcerii a scrisului, alții la masa bogată gata întinsă, și despre mulți alți „despre” s-ar putea scrie după această a 16-a ediție a Tărgului de carte „Gaudeamus”. ● Salman Rushdie a vândut 9000 de cărți în România, a vândut bilete la Teatrul Odeon pentru a fi ascultat citind din opera lui, a tras o fugă la Bran, evident pentru a-l vedea pe Dracula. ● Pe tot parcursul vizitei nu a avut gardă de corp semnificativă că românii sunt pașnici, fie că „cel mai vânat scriitor” nu este chiar atât de vânat precât îi este vânată legenda. ● La sesiunea de autografe, Cristian Tudor Popescu declara că nu mai vrea să i se spună pe toate posturile TV „ziaristul CTP”. Proaspătul intrat în Uniunea Scriitorilor (cam cu un mic scandal!) se vrea scriitor acum pe micul ecran. Drept care, imediat după ce și-a încheiat speech-ul și a epuizat cerneala din stilou a dat fuga la televiziuni să combată. Nu despre alegerile de la USR ci despre alea care îi frige degetele – alegerile prezidențiale. Politica face gloria nu literatura! ● 19 secunde de film au incendiat România. Este vorba, desigur, de filmulețul în care președintele Băsescu dojenește cu un dos de palmă peste bot un copil. ● Fapta s-ar fi petrecut acum 5 ani, la Ploiești în altă campanie electorală. ● Trucaj ordinar, spun unele televiziuni aducând o cohortă de specialiști în montaje, regii, psihologie. Adevărată sută la sută, zic celelalte televiziuni care aduc și ele specialiști în montaje, regii, psihologie și

protecția copilului. ● Lumea se încăieră pe „a fost sau n-a fost”, în timp ce criza se plimbă falnic pe bulevarde, pe ștatele de plată, pe la centrele de șomaj, prin ratele de la bănci, prin buznarele noastre. ● Ei, tocmai aici e aici: să îți o așa comoară timp de 5 ani dovedește un spirit de afacerist pur sânge: vă dați seama cu cât l-a vândut ăla acum, în vreme de campanie, dar, mai ales, în vremurile astea de criză?! ● De unde o fi avut o fiuică precum „Gardianul” – cum îi zice o publicație nemțească – atâția bani să cumpere bomba? Că gratis, doar de amorul curat al campaniei, nu-o dădea nimeni! ● În astfel de momente, în care țărișoara se zbate să aducă oameni noi tot dintre cei vechi, soluția este încă un partid: recent votatul cu trei și ceva la sută din opțiunile electoratului român la președinția României, dr și primar al Capitalei Oprescu, strânge rândurile intelectualității de stînga în Alianța Națională a Stîngii Democratice. ● Cu Octav Cozmăncă pe post de organizator și probabil ideolog al partidului, stînga asta are toate șansele să fie democrată. Tovarășii vechi știu de ce! ● O campanie democrată într-o țară democrată echilibrează astfel prezențele la televiziunii: ăia, ăia și ăia dau un filmuleț cu Băsescu, ăia, ăia și ăia dau stenogramele unor convorbiri cu Iliescu, Patriciu, Geoană despre federalizarea României pe criterii de afaceri: „voi luați partea asta, noi luăm partea asta”. ● Între timp, serviciile secrete, prin George Maior, – căroră, deși au mâncat usturoi, nu le pute gura – lansează cărți, dau autografe, au, cum s-ar zice, activitatea la vedere. ● Ca din întâmplare, în aceste zile fierbinți de dezvăluiri, denunțuri și murdării pe celuloid, un cotidian ne reamintește cazul primului jurnalist român condamnat la 5 ani de închisoare pentru șantaj. Se petreceau toate astea acum vreo sută de ani. Metodele de șantaj au rămas aceleași (spieriera vînatului cu dezvăluiri de presă până ce acesta ceda și cumpăra... publicitate!) numai că s-au înmulțit cazurile și s-au rărit, pînă la dispariția quasitotală, condamnările pentru jurnaliștii-șantajști.

«

Cred că mulți români s-au trezit duminică la prima oră a dimineții să vadă meciul lui Lucian Bute pentru titlul mondial. Am observat câtă solidaritate spontană există în noi atunci când e vorba ca un român de-al nostru să fie aproape de o performanță. Am fost, pe rând, solidari cu legendara pereche Ilie Năstase/Ion Țiriac în finalele de Cupa Davis cu echipa Statelor Unite. Am petrecut împreună noaptea magică a victoriei de la Guadalajara când naționala României nu numai că ajungea, după decenii, la Campionatul Mondial, dar și bătea Cehoslovacia; am stat cu toții cu sufletul la gură în noaptea primului zece din istoria gimnasticii, la Montreal, prin micuța zână Nadia Comăneci. Izbânzile ne dau mereu sentimentul bucuriei și redeșteptării unei demnități de multe ori călcate în picioare de alte și alte fapte reprobabile, de alți și alți români care ne fac să ne rușinăm de noi înșine. E frumos să te arăți compatriotul unui mare campion, este o mândrie și ți se umflă pieptul când cineva te privește cu mai mult respect pentru că vii, că ești din țara unui mare învingător. Nu știu câți români sunt cu adevărat pasionați de box. Victoriile atrag și pe cei care până atunci erau indiferenți chiar și la ideea de sport. Un flux subteran – pentru că mintea refuză să cuprindă cifre mari: 300.000.000 de oameni care au urmărit meciul lui Bute înseamnă o abstracțiune, o lipsire de omenescul curpins în cei câțiva pe care îi știi în fața televizorului așa cum stai și tu –, o undă de căl-

CAMPIONUL

dură invadează fiecare fibră a ființei tale în asemenea clipe magice.

Din fericire, pentru noi, mai vin și astfel de momente. Din nefericire, ele sunt rare, iar, din păcate, vin numai din sport. Și vin din sporturi care ne polarizează atenția numai la victorii. În rest, tocmai tot felul de spectacole jalnice, de insipide aventuri populare care ne arată mizeria din noi și nicidecum partea de frumusețe. Și, iarăși, din păcate realizările sunt individuale și nu fac parte dintr-un sistem sănătos care produce valori. „Moșu” Doroftei a deschis pârția asta cu Canada în boxul nostru manageriat, susținut și impus de alții, pe alte meleaguri. Sunt convins că, într-o bună măsură, ei rămân cu grosul banilor veniți din afacere, iar noi și ai noștri, cu partea mai puțin mănoasă a gloriei. Nu avem a-i acuza pe alții că fac bani cu buna noastră materie primă. Trebuie să ne blamăm pe noi că o dăm pe degeaba.

Nu voi comenta și analiza meciul pentru că e inutil. O victorie se savurează și ți se imprimă în suflet. Numai înfrângerile sunt bune de forfecat, de mărunțit! Aș spune, totuși, un singur lucru: la un moment dat, am

crezut că Librado Andrade, mexicanul ăla de-l pusese la podea pe Lucian în partida anterioară, făcându-l să se schimonosească de durere, e supraom, adică aproape imposibil de doborât. Părea că nu-l clatină nicio lovitură, îi zbură capul ca la o jucărie de cauciuc și el făcea mereu pasul înainte ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Lovitura lui Bute în bărbia sa mi s-a părut a fi o întâmplare, dar cea care l-a trimis la podea, la ficat, mi-a dat dimensiunea extraordinarei forțe a românului. Forța unui mare, excepțional campion! Până atunci, ferindu-se mereu de lupta de aproape și de clinciurile din care mexicanul știa să iasă mai bine întotdeauna, mi se păruse un boxer inteligent, dar care nu ar fi putut câștiga doar cu inteligența. Sincer, m-am bucurat când s-a terminat cu KO, dar parcă mi-aș fi dorit ca meciul să mai dureze. Acum că știam că Lucian Bute îl poate doborî mi-aș fi dorit să țină mai mult: nu oricând ai prilejul să vezi și un român care să îți transmită atâta încredere în forța, priceperea, talentul și voința de a învinge!

La acest meci m-au deranjat însă comentariile lui Ionel Stoica (băiatu' ăsta în afara unor demagogice dscursuri de vechi activit utecist nu are nimic în cap) și defazarea sunet/imagini (așa cum s-a petrecut și la FC Barcelona-Real Madrid). E frustrant să auzi deja „s-a terminat, s-a terminat” când pe ecran pumnul care avea să-l doboare pe Andrade nici nu plecase către el! (C.St.)

«

Gaudeamus XVI - nume mari și VIP-uri mici

VALERIA POPESCU

Semnul de carte a rămas pus, și în această toamnă, la Capitolul Gaudeamus al bibliotecilor noastre. La Romexpo, la sfârșit de noiembrie, s-au așezat să-și împărtășească noutățile atât peste 380 de expozanți, cât și mii de cititori care au fost fericiți că au unde scăpa de iureșul electoral.

La ediția a XVI-a a Târgului de Carte Gaudeamus s-au prezentat cuminiți în fața publicului titluri despre cei 20 de ani de la marea schimbare, dar și povești cu secrete ale numelor scriitoare din televizoare: „1989. Dintr-o iarnă în alta... România în resorturile secrete ale istoriei” - Aurel I. Rogoian (Proema), „Întâlnire pe str. Revoluției nr. 89” - coordonatori: Dan Lungu, Lucian Dan Teodorovici (Polirom), „Cronologia evenimentelor din decembrie 1989” - Alex Mihai Stoenescu (Rao), pe de o parte, și „Prețuiește viața” - Andreea Marin Bănică (Tritonic), Mihaela Rădulescu, „Niște răspunsuri” (Polirom), „Miezul zilei. O emisiune într-o carte cu Iuliana Marciuc” (Meteor Press), pe de altă parte.

Bătălia dusă cândva cu „teroriștii” se duce acum cu inamicul palpabil al concurenței, lupta e dură, inegală și cu cât numele e mai sonor, cu atât zorzonul editurii e mai mare, deci - speră gălăgiosul departament marketing mereu în criză - aducător de ochi ai dracului. Citește Ceaușescu vinde bine, încă mai spune legenda, deci titluri precum „L-am urât pe Ceaușescu. Ani, oameni, disidență” - Gabriel Andreescu (Polirom) își vor putea găsi loc în rafturi.

Nu vă îngrijorați, nu s-a făcut doar politică la târg, a fost și beletristică bună, au fost și dezbateri serioase, a fost, desigur, succesul Editurii Polirom de a-l avea invitat pe autorul „Versetelor Satanice”, Salman Rushdie.

Un cuvânt aparte se cuvine să adresăm Casei de Cuvânt din Iași care ni l-a adus în bibliotecă nu numai pe Rushdie,

ci și pe laureata Nobelului pentru Literatură din acest an, Herta Müller. Flerul editorial și gustul rafinat pentru litera profesionistă au semnat, de fapt, întotdeauna, certificatul de calitate Polirom.

Numele Hertei Müller a apărut la Gaudeamus cu ocazia discuțiilor de la masa rotundă dedicată scriitoarei germane de origine română, dezbateri organizată de Radio România și Deutsche Welle, precum și la lectura din programul Editurii Vinea, „Im Haarknoten wohn eine Dame / În coc locuiește o damă” - Herta Müller, colecția „Ediții Bibliofile”, ediție în limbile germană și română.

Herta Müller nu a fost singurul condei de origine română și recunoscut internațional pe care Gaudeamus XVI l-a omagiat: centenarul nașterii lui Eugen Ionescu a fost mar-

cat la târgul de carte prin expoziția organizată de Biblioteca Națională a României - „L'ami lointain: Eugen Ionescu și generația sa”.

O carte de mare valoare pentru istoria culturală a României, în măsura în care cronicarii evenimentelor fotografiază cioburile culturale ale epocilor, este cea lansată de Comunicare.ro - „Presa românească de la începuturi până în prezent. Dicționar cronologic 1790 - 2007 (vol. I - IV) - Ion Hangiu.

Și tot pe pagina cu istoria presei poate fi semnalată apariția, la Editura Nemira, a cărții „Studii de mitologie” a profesorului Mihai Coman, antropolog, părintele jurnalismului postcomunist din România, decanul Facultății de Jurnalism și Științele Comunicării care împlinește 20 de ani de la înființare.

Humanitas Multimedia a lansat, printre altele, audiobook-ul pentru copii „Aventurile lui Habarnam” și „Profesiuniștii”, cu înregistrările a zece emisiuni realizate de Eugenia Vodă la TVR.

Nu știu câte contracte s-au încheiat la acest târg, dar Gaudeamusul încheie frumos orice an, de o bună bucată de timp dintr-al nostru, agitat și cu litere amestecate, așa cum ni-l știm. Aceste contrapuncte la existența noastră fără sumar și rimă cunoscute dinainte, contrapuncte cu nume simplu de „târguri de carte”, fac din simpla cumpărare a unui volum dorit sau surprinzător o întâlnire ceremonială cu taina scrisului.

Gaudeamus... cu toții, nume mari și VIP-uri mici, e loc pe rafturi pentru toată lumea. Chiar dacă unii rămân doar sub reflectoare, în timp ce alții se ating, undeva, de Soare.

Pași prin atelier. Mihaela ȘCHIOPU

IOLANDA MALAMEN

Deschid astăzi, aici, în paginile revistei Luceafărul de dimineață, o rubrică ce se vrea un semn empatic față de semeni de-ai mei ce slujesc fenomenul vizual, fără pretenția de a ierarhiza sau de-a impune, ci, pur și simplu, de-a vorbi, atîta cît îmi stă în putință, despre valoare.

Mihaela Șchiopu este un artist care, înainte de-a pătrunde în conștiința publicului, și-a pus în joc toate resursele talentului, spiritului și sufletului, cu voluptatea risipitoare a dăruirii. Stăruința cu care s-a manifestat această dăruire și reflectarea ei în fertilizarea unor zone pe care le-a dus spre o lumină puternică face și ea parte din această articulare de fapte și experiențe consumate cu o pasiune greu de egalat. Proteică și comunicativă, liberă și performantă, acceptîndu-și destinul nu ca pe un sacrificiu, ci ca pe o ispășire misionară, Mihaela Șchiopu, artistul cu cele mai fabuloase insomnii pe care l-am cunoscut în ultimii ani, pare făcută pentru veghe și pentru acel important risc asumat. Nu există proiect pe care, odată gîndit, să nu-l ducă spre performanță, cum nu există noțiunea de refuz sau retractilitate conformistă. Între rigoarea profesiei de arhitect și „joaca” adesea ironică de a forma și culoarea, ea trăiește într-o „junglă” de care nu numai că nu vrea să se apere, ci o incită la un spectacol unic și teribil de concentrat, reușind o delimitare lucidă față de modele. Dacă ar fi să evaluez numai în anii de cînd o cunosc (nouă la număr) toată explozia recupe-

ratoare de limbaj (un fel de galaxie în care te pierzi prin materia în continuă transformare), probabil că s-ar putea umple la refuz cu ea spațiul (fie și virtual) al unui muzeu de artă modernă. Modul în care își gestionează propria artă are, însă, la Mihaela Șchiopu ceva dramatic, în sensul unei pierderi aproape permanente a controlului asupra destinului ei. Gesturile risipitoare, cît și „ingratitudea” față de multe din lucrări sunt și ele o parte vie și autentică din spiritul Mihaelei Șchiopu.

A făcut mii de ilustrații de carte, a făcut coperte, a construit albume de artă, a schimbat chipul unor reviste, a inventat noi formaturi de cărți și de publicații, a deschis expoziții, și-a însoțit lucrările cu texte ale multor scriitori, a inițiat tabere de creație, școlște grupuri de tineri în zona creativității, a experimentat cele mai neobișnuite materiale de lucru, și-a legat numele de proiecte cu impact social și, nu în ultimul rînd, este cadru didactic la Universitatea de Arhitectură. Dar, dincolo de toate acestea, pictura ei o reprezintă cu aviditate, în chipul cei mai deschis și mai impetuos.

Îmi plac picturile Mihaelei Șchiopu pentru că între mine, privitor, și ele nu există nimic care să mi se pară forțat și strident-iluzoriu. Îmi place cum le deformează și le atinge cu o răsuflare maternă. Îmi place cum le injectează un limbaj captivant, pe care nu ai cum să nu-l asimilezi prezentului. Îmi plac conexiunile, intențiile și neliniștile cromatice. Mihaela Șchiopu este un artist proteic și singuratic, care, dacă i s-ar da

pe mîini un oraș, l-ar transforma într-o nesfîrșită istorisire stranie și acaparantă. Îmi plac foarte mult portretele ei, care par desprinse dintr-o lume în care nu există decît măști, fiecare dintre ele contopind, desfigurate, durerea cu inocența, furia cu bucuria, ș.a.m.d. Îmi place vegetația stranie germinată spontan, simbolurile neliniștitoare, strigătele, suprapunerile de linii, golurile în care culoarea plutește inventată de o lume pasional-infernală. Universul pictural al Mihaelei Șchiopu, incisiv și iconoclast, are și o puritate metaforică. Metafora în care trăiește și respiră, imaginează o lume plină de spaime și mărturii, este însăși lumea presupusă a ne accepta demersul și spiritul nostru. Procesiunea inconfundabilă de culori și forme pare însă o disperată fugă după timp. Timpul ca echilibru adevărat, cel în care ne-ar fi comod dacă ne-am putea instala fără piedici și suferințe. Timpul o macină, o copleșește, de aici senzația de nestăvilă goană. Suntem cronofagii moderni, autodevoratori neliniștiți și perdanți ai umanului, după cum spunea un cunoscut eseist și faptul ăsta se vede și la Mihaela Șchiopu. Am surprins-o de multe ori, în colectivitatea zgomotoasă în care ne înfîlmăm de cîțiva ani buni, concentrată și abstrasă, aplecată asupra foii albe și desenînd cu febrilitate, așa spune împăcată. Nonfigurativul ei exaltant, încărcat de simboluri, tensionat, și slujind aparent haosul este o transă confesivă, iar modul în care își gestionează această curgere necontenită și polemică este semnificativ. Mihaela Șchiopu, dacă ar fi să-i găsim filiații, are multe în comun cu zbaterea unui expresionism abstract, numai că, înăuntrul lui, ca miezul unui fruct, vedem amprenta melancoliei unui artist cu autonomie deplină atît asupra realului, cît și a visului. Convulsivă și pătimașă, ilustrativă și expresivă, susținută de o cromatică voluntară, cu reflexe deseori fove, mutantă de forme, pictura Mihaelei Șchiopu este, cu siguranță, atînsă, cum spunea poetul de „biciul harului”.

